

SLOVANSKÝ OBZOR

č. 1-2/2025

roč. 5

ISSN 2729-9570

Informačný spravodajca Matice slovenskej pre slovanský svet a slovenské zahraničie

VI. KONGRES MATÍC A INŠTITÚCIÍ
SLOVANSKÝCH NÁRODOV
A KONFERENCIA K DRUHEJ VLNE
NÁRODNÉHO OBRODENIA

MEDZI LUŽICKÝMI SRBMI

SLOVANSKÝ ODBOR BILANCOVAL

LITERÁRNE BESEDY NA DOLNEJ ZEMI

MEDZINÁRODNÝ KRAJANSKÝ FESTIVAL

MATICA SLOVENSKÁ NA TESLA
GLOBAL FORUM A V ARCHÍVE
VOJVODINY,
KULTUROLOGICKÝ VÝSKUM V SRBSKU

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ SLÁVNOSTI

ODHALENIE BUSTY JÁNA BULÍKA

KRAJANSKÉ FÓRUM

STOROČNICA JÁNA SIRÁCKEHO

Editoriál

Matica slovenská a slovanská, medzinárodné vízie pre 21. storočie 3

Prehľad zo slovanského sveta

Slovanské matice sa stretli v Martine: Konferencia o druhej vlne národného obrodzenia nadviazala na odkaz Pavla Jozefa Šafárika 4

Odhalenie busty antifašistu a zahraničného matičiara Jána Bulíka 6

Festival slovenskosti bez hraníc: v Martine sa uskutočnil prvý Medzinárodný krajanský festival pri príležitosti Roku zahraničných Slovákov 8

Prvé Krajanské fórum dopadlo úspešne 9

Slovanský odbor Matice slovenskej bilancoval 10

Delegácia Matice slovenskej navštívila Maticu lužickosrbskú a Budyšin 12

Prehľadovanie unikátnej medzinárodnej spolupráce Matice slovenskej s Archívom Vojvodiny a slovenskými krajanmi 15

Matičná delegácia sa zúčastnila Slovenských národných slávností a navštívila Maticu slovenskú v Báčskom Petrovci 17

Slovenská delegácia na Tesla Global Forum 2025 – Matica slovenská posilňuje slovensko-srbské kultúrne putá 19

25. dni slovenskej kultúry v Rijeke – 2025 20

Medzinárodný projekt LITERÁRNE BESEDY pre deti a mládež na Dolnej zemi a projekt 3000 kníh krajanom 21

Zo správ zo slovanského sveta 22

Dejiny

Matica slovenská odhalila pamätnú tabuľu k storočnici historika a politického väzňa Jána Siráckeho a zorganizovala tiež medzinárodný seminár 23

Spomienka na Jozefa Viktorina – spoluzakladateľa Matice slovenskej 24

Slovanské matice a inštitúcie 25**Rozhovor**

Rozhovor s Mariánom Gešperom o slovanských-zahraničných súvislostiach Matice slovenskej 30

Rozhovor s nezaradeným poslancom Európskeho parlamentu Ľubošom Blahom o slovanstve a Európskej únii 32

Velikáni slovanstva

Ján Hollý – pevec dávnych vekov 34

Knižnica slovanského sveta 37**Pripomínáme si** 40

Dočasný poverený šéfredaktor: PhDr. Lukáš Perný PhD.

Redakčná rada: JUDr. Marián Gešper, PhD. MSc. (predseda rady), PhDr. Erik Germuška, PhD., ThLic. Viliam Komora, PhD., PhDr. Pavol Madura, doc. PaedDr. Pavol Parenička, CSc. Mgr. Peter Schvantner, PhDr. Míchal Bada, PhD.

Sídlo redakcie: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin
e-mail: lukas.perny@matica.sk

Jazyková redakcia: PaedDr. Eva Čulenová, PhD.
Grafická úprava: PaedDr. Eva Čulenová, PhD., Signis – vydavateľstvo

Časopis vychádza v slovenskom, anglickom, srbskom a ruskom vydaní.

Do anglického jazyka preložil Mgr. Peter Schvantner, do srbského jazyka preložila Mgr. art. Milina Sklabinski, PhD., do ruského jazyka preložila Mgr. Viktória Viktorovna Nadolska.

Elektronický archív časopisu dostupný na: <https://matica.sk/slovansky-obzor/>

Na obálke: Odhalenie busty Jána Bulíka v Martine

Redakcia si vyžaduje krátenie príspevkov. Za správnosť údajov v jednotlivých príspevkoch zodpovedajú autori.

Vydala © Matica slovenská 2025

www.matica.sk

Vytlačila Neografia, a. s.

Matica slovenská a slovanská, medzinárodné vízie pre 21. storočie

Lukáš Perný, poverený zostavovateľ *Slovanského obzoru*

Mnohí sa pýtajú, čo ešte nové môže priniest Matica slovenská v 21. storočí. Okrem rozvoja vedy, pripomínania osobností a udalostí, podpory a uchovávanía slovenskej kultúry je tu ešte jeden zaujímavý rozmer, čím je inštitúcia zvaná MATICA skutočne európskou perlou, a to je jej slovanský rozmer. Matice sú unikátom slovanských národov. Prakticky ani neexistuje totožný ekvivalent v iných, teda neslovanských národných kultúrach, aj keď možno by stálo za to nájsť nejakú aspoň podobnú analógiu vo svete. V každom prípade prvá Matica bola vytvorená srbským národom a pri jej vzniku bol samotný Šafárik, ktorý stál aj pri ďalších maticiach. Slovanský základ inštitúcie je teda už pri počiatkoch, ešte dávno pred vznikom Matice slovenskej. Budúci rok oslávi Matica srbská svoju dvestoročnicu a pri tejto príležitosti predseda Matice slovenskej oficiálne ponúkol možnosť odovzdania štafety slovanského maticného kongresu srbským maticiarom. A to práve symbolicky na VI. kongrese matic a inštitúcií slovanských národov, ktorý predchádzal konferencii venovanej vizionárom slovanskej spolupráce, teda Kollárovi, Šafárikovi a druhej vlne národného obrodzenia známej ako Generácia Vseslávie. **Samotná existencia časopisu, ktorý držíte v rukách, je skutočne jedným z realizovaných bodov, ktoré programovo plánovali Kollár a Šafárik, vizionári slovanskej vzájomnosti, teda zriadenie všeslovanského časopisu.** Matica slovenská rozvíja teda slovanský rozmer inštitúcie nielen tým, že sa zrealizoval VI. kongres matic, ale aj odbornými výmenami a návštevami kultúrnych i vedeckých organizácií slovanských národov. Mimoriadnou raritou bola návšteva inštitúcií Lužických Srbov v Bautzene-Budyšíne a v okolitých obciach Hodžij a Bačoň na území Nemecka (ide pravdepodobne o prvú oficiálnu delegáciu slovenskej verejnoprávnej inštitúcie na tomto území po desaťročiach). Okrem toho maticné dele-

gácie pravidelne navštevujú Slovinsko a Srbsko, na kongrese sa nadviazala prvá spolupráca s Maticou moravskou, prvá maily postupne už prichádzajú aj od Matice českej. Maticu slovenskú navštívil veľvyslanec Českej republiky Rudolf Jindrák, pred rokmi vznikla tiež spolupráca s Vysokou školou ekonomickou (VŠE) v Prahe a na VI. kongrese i na predchádzajúcich sa aktívne zúčastnili zástupcovia Matice sliezskej. Historicky prvýkrát navštívila Maticu slovenskú veľvyslankyňa Severného Macedónska Evgenija Illieva. Od návštevy Slovinska sa rozvinula aj spolupráca s Maticou čiernohorskou. Uvádzame tiež novinky zo života ďalších matic, ako aj výber ich vydaných publikácií.

Matica nezabúda ani na Slovákov žijúcich v zahraničí, ktorých bohato podporuje (návšteva Matice slovenskej v Srbsku a Slovenských národných slávností v Báčskom Petrovci, kulturologický výskum srbsko-slovenských vzťahov v spolupráci so slovenskou evanjelickou cirkvou v Srbsku /Dr. Kulík/, mladomatičná výmena v rámci podujatia Tesla fórum, odovzdanie 3000 kníh pre knižnice krajanov v Maďarsku, Srbsku a Rumunsku v réžii riaditeľky maticného vydavateľstva).

Matica slovenská na základe reálnych výsledkov skutočne dosahuje rozmer nielen slovenskej a slovanskej inštitúcie, ale aj niečoho, čo presahuje národný rozmer k európskemu, medzinárodnému, svetovému (návštevy veľvyslancov a kultúrne výmeny zo slovanských aj neslovanských krajín), čím sa stáva mimoriadne unikátnou pre kultúrne výmeny v 21. storočí. Matica ako moderná inštitúcia nezostáva skostnateňou, naopak, minulosť oživuje do súčasnosti a smerom k budúcnosti vytvára nové kultúrne mosty a prepojenia so súčasnými žijúcimi osobnosťami rôznych slovanských aj neslovanských kultúr, pretože čisto ľudské možno docieľiť iba národným, povedal Šafárik.

Pohľad na delegátov slovanských matíc a inštitúcií v zasadačke Mestského úradu v Martine, kde sa uskutočnil VI. kongres.

Slovanské matice sa stretli v Martine: Konferencia o druhej vlne národného obrodzenia nadviazala na odkaz Pavla Jozefa Šafárika

Ján Seman, Informačné ústredie Matice slovenskej – Lukáš Perný, Literárny ústav Matice slovenskej

V dňoch 11. – 12. septembra 2025 sa pod spoločnou organizáciou Matice slovenskej a Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky uskutočnila v Martine Medzinárodná vedecká konferencia – II. vlna národného obrodzenia v nadväznosti na už šiesty Kongres matíc a inštitúcií slovanských národov, pokračujú odhalením busty zahraničného Slováka Jána Bulíka. Podujatie sa uskutočnilo v kontexte 230. výročia narodenia historika, básnika, zakladateľa vedeckej slavistiky Pavla Jozefa Šafárika.

Štvrtok 11. septembra o 10.00 hod. sa v Zasadacej miestnosti MSÚ Martin uskutočnilo slávnostné otvorenie, na ktorom vystúpili: JUDr. Marián Gešper, PhD., MSc. – predseda Matice slovenskej (Slovensko), prof. Dragan Stanić – Matica srbská (Srbsko), doc. PhDr. Václav Štěpánek, Ph.D. – Matica moravská a FF Masarykovej univerzity v Brne (Česko), Dr. Aleš Gabrič – Matica slovinská (Slovinsko), Anna Konderlová – Matica slezská (ČR), predseda Matice slovenskej v Srbsku Juraj Červenák a jeho kolegovia Zuzana Lenhartová, Olinka Gloziková-Jonášová, David Francisty, PhDr. Branislav Kulík, DPA., Alena Kulíková – Slovenské kultúrne centrum P. J. Šafárika, Slov. evanjelický a. v. cirk. zbor v Novom Sade (Srbsko), Ivan Jovović – Matica čiernohorská (Čierna Hora), doc. PaedDr. Pavol Parenička, CSc. – Matica slovenská, Dr. Nebojša Kuzmanović, PhD. – Archív Vojvodiny (Srbsko), Assoc. prof. Dr. Jozef Pallay – Katedra slavistiky FF Univerzity v Ľubľane (Slovinsko), Alena Kulíková – Slovenské kultúrne centrum P. J. Šafárika (Srbsko), PhDr. Samuel Jovankovič – Spolok Slovákov z Juhoslávie (Slovensko), Michal Hriv-

ňák a Pavol Benyo – Slováci žijúci v Maďarsku (Maďarsko), Martin Prebudila (Srbsko) a Miroslav Bober – predseda Rady Rusínskych regiónov Slovenska, MUDr. Mojmír Vrlík, CSc. – honorárny konzul Konzulátu Srbskej republiky (Srbsko), prof. RNDr. Peter Chrastina, PhD. – podpredseda Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, Mgr. Ľubica Strážayová – riaditeľka odboru štátneho jazyka Ministerstva kultúry slovenskej republiky. S presahmi ku konferenčnej téme, teda do kontextu Kollár a Šafárik, sa prihovorili Michal Hrivňák (Kollár v Budapešti) a napokon aj prof. Dragan Stanić, ktorý rozoberal poéziu Jána Kollára. Do kontextu bol aj príspevok Martina Prebudilu s názvom Slovensko-srbské literárny styky na začiatku nového milénia.

Delegáti zo Srbska, Moravy, Slovinska a Čiernej Hory, ktorí zastupovali zahraničné Matice a ďalšie kultúrne inštitúcie, v úvode informovali o aktuálnom dianí vo svojich ustanovizniach a venovali sa aj ich historickému vývoju. Vyjadrili sa i k širším dejinným otázkam a prítomnosti slovanskej otázky v európskom kontexte. V rámci podujatia boli ocenení Mimo-

riadnymi Cenami Matice slovenskej Nebojša Kuzmanović a Martin Prebudila, špeciálne za rozvoj slovensko-srbských kultúrnych vzťahov.

V rámci programu konferencie vystúpili aj poprední slovenskí, českí, srbskí, čiernohorskí a slovinskí historici, literárni kritici, teda vedci zaoberajúci sa nielen životom a dielom P. J. Šafárika, ale aj problematikou druhej vlny slovenského národného obrodzenia, osobne si všimajúc i najbližšieho Šafárikovho spolupracovníka Jána Kollára.

Ako prvý konferenciu uviedol a vystúpil hlavný spoluorganizátor PhDr. Lukáš Perný, PhD, ktorý vyslovil, že: „*Korene všeslovanského vedomia sú hlbšie a u rôznych slovanských národov (Clementis píše, že u Čechov v 10. storočí, u Poliakov v 12. storočí (Gallus), u Rusov u Nestora, u južných Slovanov doklady v 15. storočí, avšak až u Slovákov druhej vlny národného obrodzenia (Kollára a Šafárika) vzniká ucelený program, čo je podľa Dr. Clementisa zapríčinené tým, že práve na Slovensku bolo silno zakorenené slovanské vedomie. Prínos Kollára a Šafárika pre popularizáciu témy slovanstva a nastolenia programu je teda monumentálny. Práve na Slovensku, dodáva Clementis, sa striedalo slovanské a slovenské povedomie, pričom myšlienku slovanskej vzájomnosti ako programu vypracovali v sústavu ako prví Slováci Kollár a Šafárik. Kollár a Šafárik, ale aj ďalší predstavitelia druhej, slovanskej vlny, ďaleko presiahli regionálny kontext, čo sa prejavilo aj tým, že inšpirovali národné obrodzenia a osobnosti v ostatných krajinách ako Vuk Karadžić, Jovan Jovanović Zmaj, František Palacký či Jernej Kopitar. Kollárova Slávy dcera, Šafárikove opisy a kategorizácie jednotlivých slovanských národov v Slovanských starožitnostiach, Tomášikova hymna Slovanov Hej, Slavania, Kuzmányho matičná hymna Kto za pravdu horí so svojim humanistickým posolstvom o ochrane biednych a práv človeka, to sú diela a sociálne a národné idey, ktoré spájajú a inšpirujú všetky slovanské, ale svojim humanistickým posolstvom aj neslovanské národy. Chcem, aby toto podujatie bolo v čase vojen, konfliktov a chaosu aj manifestom zmysluplnej mierovej spolupráce. Preto verím, že táto konferencia, ako aj budúca vzniknutá kniha, budú aj pre budúce generácie dôkazom toho, že slovanské národy dokážu vzájomným spoznávaním spolupracovať a spoluvytvárať kultúru 21. storočia a inšpirovať tým aj iné národy.*“

Následne vystúpil za Maticu moravskú a FF Masarykovej univerzity v Brne (Česko) doc. PhDr. Václav Štěpánek, PhD., ktorý podrobne analyzoval vzťah Šafárika k Srbsku. Nasledoval slovinský prínos pre konferenciu v spoločnom príspevku prof. dr. Andreja Rozmana a doc. dr. Špelyho Sevška Šramela z Katedry slavistiky FF Univerzity v Lubľane (Slovinsko). Po nich vystúpil s cyrilometodskou témou Petar Lekić z Matice čiernohorskej. Nasledovali príspevky srbských kolegov z Archívu Vojvodiny Dunja Andrić (predstavila život a dielo Šafárikovho synovca Jána v texte Janko Šafarik ako sprostredkovateľ slovanského kultúrneho obrodzenia a zakladateľ kultúrnych inštitúcií v Srbsku v 19. storočí), Tatjana Cavić a Boris Bulatović, PhD. (Vplyv Šafarikovej a Kolárovej koncepcie panslavizmu na srbský a južnoslovanský kultúrny priestor) a napokon predstavila činnosť Archívu Vojvodiny Dragana Katić.

Ďalší zahraniční vedci ako Zarko Ilic z Univerzity v Belehrade (Šafárikove koncepcie srbského etnického priestoru), Nino Delic z Historického inštitútu v Belehrade (Rozplývavé kontúry národnostnej identity južných Slovanov v Šafárikovom výklade), Miloš Lukovič z Balkánskeho inštitútu srbskej akadémie vied (Téma korešpondencie Vuka Karadžića s Šafárikom a Kollárom), prof. Teodorica Gotowska-Henze z Bulharskej akadémie vied (Bulharská téma v korešpondencii P. J. Šafárika s J. Kollárom) či prof. Karl Schwarz z Viedenskej univerzity (Kollár vo Viedni) sa však pre náhle zdravotné problémy alebo iné náhle komplikácie

ospravedlnili, zároveň však disponujeme ich textami, ktoré budú súčasťou medzinárodného zborníka. Zborník bude obsahovať aj texty lužickosrbských autorov ako sú prof. Ota Wićaz a France Šen či Dušana J. Ljuboju, PhD. z Srbského inštitútu v Budapešti (Jednota v minulosti, vízia budúcnosti: Slovanská antika v srbskom myslení 19. storočia). V rámci prvého dňa tiež predstavil svoju novú publikáciu doc. Parenička: *Pavol Jozef Šafárik: Doba, život, dielo, pamiatky, literatúra*.

Piatok 12. septembra sa v slovenskej časti konferencie predstavili so svojimi príspevkami predseda Matice slovenskej JUDr. Marián Gešper, PhD., MSc. (Šafárik, Kollár a všeslovanský kongres v roku 1848), PhDr. Viktor Timura, CSc. (Vzťah ruských slavjanofilov ku Generácii Všeslávie a obrodzeniu), Dr. h. c. prof. Rudolf Dupkala, CSc. – Prešovská univerzita v Prešove (K problematike komparácie „filozofie dejín Slovanov“ v tvorbe Kollára a Šafárika), PhDr. Branislav Kulík, DPA. – Slovenské kultúrne centrum P. J. Šafárika, Slov. evanjelický a. v. cirk. zbor v Novom Sade (Srbsko) (Pavol Jozef Šafárik v kontexte krajskej problematiky), prof. PhDr. Peter Káša, CSc. – Prešovská univerzita v Prešove (Pavol Jozef Šafárik, Ján Kollár a Ľudovít Štúr: hľadanie slovanskej jednoty v dialógoch a rozmanitosti), doc. PhDr. Peter Podolan, PhD. – Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave (Vedecká činnosť Jána Kollára) a doc. Marián Ambrózy, PhD., MBA – ISM Slovakia Prešov (Vybrané aspekty diela Michala Bosého). Do pripravovanej zborníkovej časti prispeli aj doc. Milan Horňák, Dr. Jaroslav Durec, Dr. Erik Germuška, Mgr. Zuzana Kyzeková Füle, Dr. Ladislav Skrak či doc. Eduard Chmelár a mnohí ďalší.

Hlavným zámerom konferencie bolo interdisciplinárne (kulturologické) vedecké spracovanie kontextu druhej vlny národného obrodzenia, ktorú reprezentujú najmä Pavol Jozef Šafárik a Ján Kollár. Napriek tomu, že časť tejto generácie spolupracovala s bernolákovcami (Herkeľ, Koiš, Hamuljak, Holly), podporila alebo sa snažila zmieriť so štúrovcami (Šafárik – Štúr, Tomášik, Kuzmány, Dobriansky, Jurkovič), či sa voči nim vyhranila (Kollár, Palacký), je potrebné vnímať ju ako generáciu medzi bernolákovcami a štúrovcami.

Vplyv druhej generácie sa prejavil zakladaním matíc a inštitúcií slovanských národov – srbskej, českej, ilýrskej, slovenskej, slovinskej a ďalších. Tento odkaz presiahol až do integračnej roviny západných a južných Slovanov r. 1918 vznikom prvej Československej republiky či Kráľovstva Srbov, Chorvátov a Slovincov, neskôr Juhoslávie, ktorej hymnou sa stala Tomášikova pieseň *Hej, Slavania / Hej, Slované / Hej, Sloveni / Hej, Словени / Hej, Slovani*. Druhá vlna obrodzenia mala svoje prínosy i limity. Ovplyvnila pozitívne aj negatívne čechoslovakizmus, významne zasiahla do politických a kultúrnych dejín a formovala aj osobnosti ako Masaryk, Beneš, Štefánik, Dérer, Šrobár, Clementis či Novomeský.

Cieľom konferencie bolo vedecky spracovať odkaz tejto generácie a jej medzinárodný vplyv v rámci integračných procesov slovanských krajín (Srbsko, Slovinsko, Česko, Chorvátsko, Bulharsko, Poľsko, Macedónsko, Rusíni, Lužickí Srbi a ďalší). Ide o praktické uskutočnenie kollárovske-šafárikovskej vízie kultúrnej a vedeckej spolupráce slovanských národov, ktorá presahuje až do súčasnosti prostredníctvom kongresov matíc a inštitúcií slovanských národov.

Delegáti šiesteho Kongresu matíc a inštitúcií slovanských národov a účastníci medzinárodnej konferencie o P. J. Šafárikovi sa zaviazali naďalej vedecky spolupracovať a aj v súčasnosti naďalej udržiavať a rozvíjať vzájomné kontakty.

Po konferencii sa väčšina delegácie presunula pred sídelnú budovu Matice slovenskej, kde bola odhalená prvá busta zahraničnému Slovákov, predsedovi Matice slovenskej v Srbsku Jánovi Bulíkovi.

Odhalenie busty antifašistu a zahraničného matičiara Jána Bulíka

Ján Seman, Informačné ústredie Matice slovenskej, Slovensko

Po uskutočnení medzinárodnej vedeckej konferencie – II. vlna národného obrodzenia, nadväzujúcej na šiesty Kongres matíc a inštitúcií slovanských národov, ktoré organizovali Matica slovenská v spolupráci s MZV SR pri príležitosti 230. výročia narodenia Pavla Jozefa Šafárika, nasledovalo slávnostné vyvrcholenie 12. septembra spojené s odhalením busty národovca Jána Bulíka (1897 – 1942) pred sídelnou budovou Matice slovenskej. Bulík, zakladateľ Matice slovenskej v Juhoslávii a aktívny bojovník proti fašizmu, sa tak dočkal trvalej spomienky. Odhalenie busty nadviazalo aj na augustový krajský festival a bolo jedným z hlavných momentov Roka zahraničných Slovákov 2025. Program otvorila slovenská hymna v podaní operného speváka Borisa Babíka, nasledovalo vystúpenie dievčenskej skupiny Hruštička z Kovačice so sprievodom Jána Dišpitera.

Medzi prítomnými boli predseda NR SR Richard Raši, minister zahraničných vecí Juraj Blanár, poslanec Michal Bartek, veľvyslanci Srbska a Kuby Aleksandar Nakić a Rafael Pino Bécquer, štátny tajomník Richard Maraček, primátor Martina Ján Danko, biskup Ján Hroboň, podpredseda ÚSZZ Peter Chrastina, zástupkyňa SAK Magdaléna Hromcová, honorárny konzul Srbska Mojmir Vrlík, príbuzní Janka Bulíka, predseda zhromaždenia obce Kovačica Jaroslav Hrubik, predsedníčka NSSNM Dušanka Petraková, starosta Kovačice Adam Jonáš, predseda MS v Srbsku Juraj Červenák, predsedovia slovanských matíc i ďalší hostia.

Predseda NR SR Richard Raši vo svojom príhovore zdôraznil: „Janko Bulík svoj život venoval službe národu, ochrane slovenského jazyka, kultúry a tradícií doma aj za hranicami. Matica slovenská bola vždy viac než len kultúrna inštitúcia. Bola symbolom zápasu o slovenské záujmy, o právo hovo-

riť vlastným jazykom, písať vlastnú literatúru a žiť vlastnú identitu. Práve Matica niesla plameň národného povedomia aj v časoch, keď sa nás snažili umlčať. A práve preto je jej nezávislosť a samostatnosť taká dôležitá. Ako predseda Národnej rady SR a podpredseda strany Hlas-sociálna demokracia budem vždy stáť na strane Matice slovenskej, podporovať jej slobodu a samosprávnosť. Iba nezávislá Matica môže naplno plniť svoje poslanie a byť chrámom našej národnej hrdosti. Busta Janka Bulíka je pripomienkou odvahy, vlastenectva a vernosti národu, hodnôt, ktoré musíme odovzdávať ďalším generáciám.“

Minister zahraničných vecí Juraj Blanár doplnil, že: „odkaz Janka Bulíka ostáva dodnes silný nielen v našej krajskej komunite v Srbsku, ale priamo na území našej vlasti. Je preto veľmi dôležité, že jeho pamiatka, kultúrny, vedecký a národný prínos ostane aj na tomto mieste zachovaný pre ďalšie

generácie. Verím, že jeho odkaz bude motivovať všetkých krajanov pri udržiavaní slovenského jazyka, tradícií a kultúry, aby sme spoločne naďalej premostovali náš slovenský národ doma aj v zahraničí.“

Zároveň vyzdvihol význam a pozíciu Matice slovenskej v slovenskom národe ako nenahraditeľnej a jedinečnej ustanovizne. Podotkol, že aj vďaka pôsobeniu Matice slovenskej sa dostávajú na svetlo významné osobnosti nášho národa. Práve na tomto poli robí Matica obrovskú prácu. Zároveň vyzdvihol význam a prínos zahraničných Slovákov a dôležitosť Medzinárodnej vedeckej konferencie o Šafárikovi a Kollárovi, ktorú v týchto dňoch organizovala práve Matica v spolupráci s rezortom zahraničia. Minister zdôraznil, že ministerstvo bude naďalej prostredníctvom Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí pracovať na vytváraní kvalitnejších podmienok a pomáhať krajanom v ich aktivitách, ktoré dnes realizujú v krajinách,

kde žijú a pôsobia. Predseda MS Marián Gešper povedal: „Ján Bulík bol veľkou postavou slovenského krajanstva – zakladateľ Matice slovenskej v Južoslávii, neúnavný organizátor a napokon aj hrdina, ktorý položil život v boji proti fašizmu. Aj preto nie je náhoda, že sme rok 2025 vyhlásili za Rok zahraničných Slovákov. Všetky naše podujatia v tomto roku sa niesli v znamení úcty k našim krajanom, ktorí si aj za hranicami uchovávali jazyk, kultúru a vedomie národnej príslušnosti. Odhalenie busty Jána Bulíka je preto symbolickou bodkou za našimi matičnými aktivitami a vyjadrením vďaka tým, ktorí aj v ťažkých časoch slúžili národu s odvahou a vernosťou.“ Po príhovoroch predseda MS Marián Gešper spolu s predstaviteľmi štátu a vnukom Janka Bulíka odhalili bustu, ktorú požehnal biskup Ján Hroboň. Slávnostná atmosféra vyvrcholila položením vencov a kytic ako prejavom úcty k odkazu osobnosti, ktorá presiahla hranice Slovenska.

Odhalenie busty Dr. Jána Bulíka v Martine sa uskutočnilo v prítomnosti osobností kultúrneho a politického života (zľava: poslanec NR SR Michal Bartek, predseda NR SR Richard Raši, predseda MS v Srbsku Juraj Červeňák, predseda MS Marián Gešper, minister zahraničných vecí SR Juraj Blanár a primátor mesta Martin Ján Danko).

Festival slovenskosti bez hraníc: v Martine sa uskutočnil prvý Medzinárodný krajský festival pri príležitosti Roku zahraničných Slovákov

Ján Seman, Informačné ústredie Matice slovenskej

Martin, 31. 7. – 3. 8. 2025 – Matica slovenská a mesto Martin sa počas štyroch augustových dní stali centrom stretnutia Slovákov z celého sveta. Medzinárodný krajský festival, organizovaný pri príležitosti Roku zahraničných Slovákov, priniesol do Turca atmosféru spolupatričnosti, hrdosti i radosti zo spoločného kultúrneho dedičstva. Podujatie sa konalo s podporou predsedu vlády SR Roberta Fica, Ministerstva zahraničných vecí a primátora mesta Martina Jána Danka. Rok zahraničných Slovákov vyhlásila Matica slovenská ako prejav úcty komunitám žijúcim za hranicami, ktoré napriek odlúčeniu uchovávajú jazyk, tradície a identitu. Festival preto nebol len sériou koncertov, ale aj návratom k domovine – duchovnému domovu miliónov Slovákov. Úvodný deň 31. júla patril krajanom, ktorí do Martina pricestovali vopred. Oficiálne otvorenie prinieslo slová predsedu MS Mariána Gešpera a primátora Jána Danka. Piatok 1. augusta ponúkol spomienku na štúrovca Mikuláša Ferienčíka na Národnom cintoríne, folklórny program FS Chemlon z Humenného i diskusiu k 180. výročiu Slovenských národných novín. Významným momentom bola debata krajanov zo Srbska, Maďarska, Francúzska a Čiernej Hory o zachovávaní slovenskosti v zahraničí. Popoludní predstavila Matica slovenská publikáciu Pamäť národa, mapujúcu necenzurované dejiny inštitúcie. Večer patril hudbe – speváčke Veronike Rabade a českej skupine Verona, ktoré vytvorili atmosféru bez

hraníc medzi generáciami i národmi. Sobota 2. augusta sa začala športovo – futbalovým turnajom krajských tímov, ktorý vyhrali Slováci z Čiernej Hory. Popoludní javisko ožilo programom Krajania Matice slovenskej, v ktorom vystúpili súbory zo Srbska, Maďarska a Francúzska. Vrcholom dňa bol slávnostný galaprogram s účasťou všetkých súborov, premietaním dokumentu o vystaňovalectve a odovzdávaním diplomov novým zakladajúcim členom MS. Nechýbali silné momenty – spoločný spev hymien i ocenenie krajských spolkov. Program vyvrcholil koncertmi skupín Iconito a Dominiky Mirgovej. Festival sprevádzal bohatý detský, remeselný a gastronomický program, ktorý prilákal stovky návštevníkov. Nedľa 3. augusta sa niesla v duchu pobožností venovaných krajanom a výročiu Matice slovenskej, čím sa podujatie symbolicky uzavrelo duchovným rozmerom slovenskosti. Na slávnostnom galaprograme sa zúčastnili predstavitelia politiky, evanjelickej cirkvi, MZV SR, MK SR, Srbskej republiky, Maďarskej republiky, SNM, SZPB, Spoločnosti M. R. Štefánika a ďalší. Medzinárodný krajský festival v Martine sa stal manifestáciou jednoty a dôkazom, že slovenskosť prekračuje geografické hranice. Matica slovenská opäť potvrdila svoju úlohu mosta medzi Slovákami doma i v zahraničí. Prítomní odchádzali s vedomím, že slovenský duch žije – v piesni, kroji, slove i viere – naplno a bez hraníc. (Krátene)

Na Krajskom fóre sa zúčastnili zástupcovia Matice slovenskej, ministerstiev, akademických inštitúcií, krajských škôl i spoločenských organizácií.

Prvé Krajské fórum dopadlo úspešne

Ján Seman, Informačné ústredie Matice slovenskej

9. SEPTEMBRA 2025 sa v Bratislave, v oblasti Líščie Nivy, koná historicky prvé KRAJSKÉ FÓRUM s podtitulom Slovenský učiteľ vo svete. Podujatie prináša priestor na odbornú diskusiu o postavení slovenského učiteľa v globalizovanom svete, o výzvach a príležitostiach výučby slovenčiny v zahraničí, ale aj o jeho kľúčovej úlohe pri formovaní identity mladých generácií v menšinovom prostredí.

Fórum spojilo zástupcov ministerstiev, akademických inštitúcií, krajských škôl i organizácií a potvrdilo svoje poslanie – prepájať Slovákov žijúcich vo svete, podporovať výmenu skúseností a otvárať témy dôležité pre naše komunity. Slovenský učiteľ v zahraničí nie je len pedagóg, ale aj nositeľ jazyka a kultúry, uvádza Matica slovenská. Podujatie vzniklo a spoločný projekt Matice Slovenskej, Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí a Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky. Podujatie otvorila hlavná organizátorka, riaditeľka Krajského múzea Matice slovenskej a zanietená propagátorka krajskej kultúry Katarína Koňariková-Koláriková. Nasledovali príhovory správcu Matice slovenskej Maroša Smolca, riaditeľky odboru kultúrnej diplomacie MZV SR Ing. Lívie Machovej, poradkyne pre vzdelávanie zdravotníckeho personálu MZ SR doc. et. doc. MuDr. Elišky Kubíkovej, PhD., MPH., riaditeľky odboru štátneho jazyka MK SR Mgr. Ľubice Strážayovej, podpredsedu Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Petra Chrastinu, prvého podpredsedu Demokratického zväzu Slovákov v Rumunsku Mgr. Pavla Hlásnika a zástupcu Celoštátnej samosprávy v Maďarsku, predsedu Výchovno-vzdelávacieho výboru Mgr. Juraja Rágyanszkeho.

Nasledovala druhá vedecká časť, rozdelená do štyroch blokov. V rámci nich vystúpila Natália Lopusnyi z Békešskej Čaby. Ďalej sa predstavila Mgr. Marianna Melegová Bajczerová zo Slovenskej dvojjazyčnej základnej školy a materskej školy v Slovenskom Komlóši. Svoj príspevok predniesla aj PhDr. Zuzana Druhová z Metodického centra pre Slovákov

žijúcich v zahraničí pri Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici. Do programu sa zapojila Ing. Jarmila Buchová, PhD. z organizácie SiM – Slovenčina v Mníchove Zvonček v Nemecku. Nasledovala prof. Dr. Anna Makišová z Filozofickej fakulty v Novom Sade, kde pôsobí na Oddelení slovistiky. Svoj príspevok priniesla aj Erika Zemenová Palescsková zo Základnej školy Jozefa Beneho v Pišpeku v Maďarsku. Vedecké vystúpenie mala tiež Mgr. Kristína Domáňová zo združenia SKIS – Félag slóvakista á Íslandi. Do programu prispela aj Mgr. Barbora Malík, PhD. z Akademického centra výskumu autizmu Lekárskej fakulty UK. Spoločný príspevok predniesli Mgr. Anna Cuccura a Mgr. Juraj Cigan, PhD. zo Základnej školy č. 1 v Novej Hute a Asociácie slovenských pedagógov v Rumunsku. Svoju tému predstavili aj Mgr. Leonóra Súdiová a Mgr. Peter Pavlík, PhD. zo spoločnosti LePo Lienka s. r. o. v Banskej Bystrici. Opätovne vystúpila Ing. Jarmila Buchová, PhD., tentoraz v mene organizácie Morgen e. V. z Mníchova v Nemecku. Medzi rečníkmi bol aj Mgr. Miroslav Gašpar z RTV Vojvodina. Predstavila sa PaedDr. Svetlana Zolňanová z Národnostnej rady slovenskej národnostnej menšiny. Svoj príspevok predniesol aj prof. RNDr. Peter Chrastina, PhD. z Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí. Do konferencie sa zapojil aj Tomáš Briška z Bratislavského spolku medikov Lekárskej fakulty UK. Svoje vystúpenie mal doc. PaedDr. Patrik Šenkár, PhD. z Katedry slovenského jazyka a literatúry Pedagogickej fakulty Univerzity J. Selyeho v Komárne. Ďalej prispel Branislav Bédi, PhD. zo Slovenskej školy na Islande v Reykjavíku. Program uzavrela JUDr. Daniela Čorbová zo STVR.

Valné zhromaždenie Slovanského odboru MS. Na obr. (zľava) vedecké pracovníčky Archívu MS Jana Žumárová a Zuzana Kyzeková Füle, tajomník MS Peter Schvantner, predseda Slovanského odboru MS ai vedecký tajomník MS Pavol Madura a predseda MS Marián Gešper

Slovanský odbor Matice slovenskej bilancoval

Zuzana Kyzeková Füle, Archív Matice slovenskej

Vo štvrtok 26. júna 2025 sa v Martine vo Výborovni sídelnej budovy Matice slovenskej po druhýkrát zišlo Valné zhromaždenie Slovanského odboru (SO) MS. Delegáti opäť zvolili za svojho predsedu vedeckého tajomníka MS Pavla Maduru. Jednohlasne schválili aj ďalších kandidátov do orgánov. Zasadnutie sa uskutočnilo hybridnou formou – prezenčne aj online. Zo 47 aktívnych členov sa ho zúčastnilo 28, z čoho 14 bolo prítomných online formou.

Zhromaždenie moderoval tajomník SO MS Peter Schvantner. Malo štandardný dynamický priebeh. Po slávnostnom odznení hymny Slovenskej republiky prebehli voľby pracovných komisií a po nich sa ujal slova predseda Matice slovenskej Marián Gešper, ktorý je zároveň aj jeho členom. Zasadnutie poctil obohacujúcim príhovorom, vyjadril plnú podporu odboru a zdôraznil, že je nevyhnutnou súčasťou Matice slovenskej a zároveň jedným z pilierov matičnej vedy. Sústredil sa najmä na historický prienik Slovanského odboru MS, ktorý má v Matici slovenskej svoje korene už od jej počiatkov. V tejto súvislosti pripomenul aj neustálu potrebu spájania sa medzi Slovanmi a hľadania spoločných črt, ktoré existujú predovšetkým na kultúrnej a lingvistickej úrovni. Zároveň zdôraznil, že poslaním odboru nie je politická činnosť, ale má ňou byť prísne vedecko-odborná a kultúrno-spoločenská činnosť založená práve na spolupráci medzi Slovanmi. Taktiež vyjadril vďaku a podporu predsedovi SO MS Pavlovi Madurovi za jeho doterajšiu aj budúcu činnosť. Priamo na zasadnutí prijali prítomní delegáti do svojich radov dvoch nových členov, riaditeľa Slovenského historického ústavu Matice slovenskej Michala Badu a Janu Čerepovú.

Český veľvyslanec Rudolf Jindrák navštívil Maticu slovenskú

Aktivity odboru od jeho vzniku 26. septembra 2023 predniesol predseda Pavol Madura formou prezentácie prostredníctvom bohatej zbierky fotografií, ktorá ju verne zachytávala. Predstavil v nej chronologický priebeh všetkých aktivít, ktoré odbor počas uplynulých dvoch rokov činnosti vykázal. Pokračoval predstavením vývoja nárastu členskej základne. Kým pri založení bolo zapísaných 38 členov, v súčasnosti ich je 47. Ďalej vyzdvihol všestranné aktivity odboru od rozvoja spolupráce s maticami a inštitúciami slovanských národov cez edičné a publikačné aktivity, až po spomienkové podujatia k výročiam významných osobností, ktoré svoju prácu zasvätili slovanskej problematike. Išlo najmä o šesť zahraničných ciest do štyroch slovanských krajín. Po dve v Srbsku a v Slovinsku, po jednej v Chorvátsku a v Nemecku u Lužických Srbov. Zahraničné návštevy boli aj na pôde Matice slovenskej. 12. apríla minulého roku ju prišiel navštíviť veľvyslanec zo Slovinska Stanislav Raščan a 30. októbra veľvyslanec Českej republiky Rudolf Jindrák. V tom istom roku 23. septembra sa podarilo Slovanskému odboru zorganizovať aj spomienkové podujatie k 90. výročiu narodenia Michala Eliáša, ktoré sa uskutočnilo vo Výborovni Matice slovenskej.

Pokračoval edičnými výstupmi, ktoré zahŕňali odborný časopis *Slovanský obzor* vydávaný v štyroch jazykových mutáciách, publikáciu vydanú Maticou slovenskou *Gréckokatolícke osobnosti v brázde Metodovej*, príspevky k slovanskej problematike v *Slovanských pohľadoch* a kapitoly v najnovšej maticnej pamätnici *Pamät národa*.

Predseda SO MS v závere prezentácie osobitne predstavil najnovšiu a zároveň prvú publikáciu z knižnej edície *Spisy Slovanského odboru Matice slovenskej* od autora Pavla Pareničku *Pavol Jozef Šafárik: doba, život, dielo, pa-*

miatky, literatúra. Po podnetnej diskusii ju podrobnejšie odprezentovala odborná pracovníčka Archívu MS Zuzana Kyzeková Füle. Valné zhromaždenie SO MS si zvolilo za predsedu opäť Pavla Maduru, za členov Výboru Michala Badu, Miroslava Bobera, Evu Čulenovú, Viliama Komoru, Zuzanu Kyzekovú Füle, Ingrid Majerikovú, Petra Schvantnera a Jozefa Schwarza s náhradníčkou Katarínou Koňarikovou. Za predsedu Dozorného výboru bol zvolený Martin Hajník a za členku Dozorného výboru Martina Matečková s náhradníkmi Jaroslavom Gustiňákom a Janou Žumárovou.

Valné zhromaždenie Slovanského odboru MS preukázalo odvedenie skutočne bohatej práce. Účastníci sa mohli presvedčiť o naplnení cieľov, ktoré si na začiatku dalo, a tým sa aj povzbudiť v aktívnej činnosti do ďalších rokov, ktoré má pred sebou.

Maticná delegácia vo farnosti Bačoň (pred sochami sv. Cyrila a Metoda a sv. Benna, patróna Lužických Srbov), ktorú spravuje kňaz a redaktor Katolíckeho posla Gerat Worn (druhý zľava). Bývalý predseda MLS Jurij Luččanski je prvý sprava.

Delegácia MS v kníhkupectve nakladateľstva Domowina v Budyšine

ličniski poskitk rozšerja ar woblička kardiologie k medicinskeje strategije zamotwiči strowotničona zaručeja. io projekta je rozsud stwa za socialne a stroče. Wone praji, zo ma inkciju za zastaranje Lužicy přewzač. Hlae wuwice a medicinuuznje trěbne. „Z nageiju 2030 wuhotuane a inowatiwne wuzběhny jednanikow Jörg Schar-tupa potrjeba hlaby. Tomu nětko wědujemy“, wón

nym žiwjenju Serbow stworič a wopytaču wčera a džensa Hornju Lužicu. Wčera pobychu w Ludowym nakladnistwje Domowina. Jednačel LND Syman Pětr Cyž je delegaciji ze Slowakskej wobliki zawoda předstajil. K tomu sluša nimowinow a časopisow tež knižny wobliuk. Předewšěm zajimowachu sobustawow slowakskeje Maticy starše wudača LND. Hižo w NDRskim času pěstowaše nakladnistwo z Budyšina zwiski k slowakškim nakladnistwam. Tak su mjez druhim serbske kniži z rjadu Bajka, ale tež „Lučlany Pětr“ w slowakskej reči wušli. Na tamnej stronje sej LND džěcace kniži do serbsčiny přeloži. Tež na dorosćenych njepozaby a wšelake publikacije ze Slowakskeje přewza. Dale zaběrachu so hosčo wčera z časopisom Rozhlad a Lětopisom, při čimž woni na to skedžb-

O delegácii Matice slovenskej medzi Lučickými Srbmi informoval aj časopis, denník *Serbske Nowiny*. Na obr. šéfredaktor vydavateľstva Domowina Simon Peter Ziesch (druhý sprava), predsedníčka Matice lužickosrbskej Anja Pohončowa (tretia sprava)

Pri Serbskom dome v Budyšíne (Horná Lužica). Na obr. zľava: vedecký pracovník Slovenského literárneho ústavu MS Lukáš Perný, predseda MS Marián Gešper, predseda Domowina – Zwjask Łužickich Serbow Dawid Statnik, predsedníčka Matice lužickosrbskej Anja Pohončowa, Beate Bržzan (WYTAJ), prekladateľ Kryštof Peršin z Českej republiky a tajomník MS Peter Schvatner (prvý sprava)

Delegácia Matice slovenskej navštívila Maticu lužickosrbskú a Budyšín

Matica slovenská na návšteve Lužických Srbov, ale aj pri hrobách Kollára a Šafárika

Marián Gešper, predseda Matice slovenskej –
Lukáš Perný, Literárny ústav Matice slovenskej

19. až 22. 5. 2025, PRAHA a BUDYŠÍN – Po oficiálnych delegáciách Matice slovenskej so súčasným vedením v Slovinsku a Srbsku sa zrealizovala ďalšia pozoruhodná historická návšteva, tentokrát v Nemecku, kde žije etnikum Lužických Srbov v približnom počte 60 tisíc obyvateľov. Lužickí Srbi majú vlastnú Maticu lužickosrbskú (Maticu Serbskú), ktorá bola založená po inšpirácii Matice českej v roku 1847 na popud Jána Arnošta Smolera za účelom rozvoja jazyka. O návšteve Matice slovenskej informoval 21. mája tiež tlačený večerník Serbske Nowiny.

Delegácia MS bola pravdepodobne po desaťročiach vôbec prvou oficiálnou kultúrnou delegáciou, ktorá navštívila Lužických Srbov. Oboznámili sa podrobne s problematikou kultúry, literatúry, jazykovedy, histórie, umenia a vedy hornolužických a dolnolužických Srbov. Lužických Srbov v minulosti navštívil sám Ľudovít Štúr, vzniku Matice lužickosrbskej napomohol v 19. storočí aj sám Ján Kollár a kultúrne styky s Lužickými Srbmi tiež viedol cez Lužický seminár v Prahe aj bernolákovec Martin Hattala. Medzi zakladateľov lužickosrbskej Matice možno zaradiť osobnosti ako Handrij Zejlera Jan Arnošt Smoler. Medzi výrazné a Lužickými Srbmi uznávané osobnosti sa radí aj duchovný, prekladateľ Nového Zákona a zakladateľ časopisu *Katolski Posol* Michał Hórnik, ktorého hrob symbolicky zdobený sochami Cyrila a Metoda, delegácia navštívila. Symbolicky sa po ceste delegácia zastavila aj v Prahe pri mieste posledného odpočinku vizionárov slovenskej kultúrnej a vedeckej spolupráce Jána Kollára (v roku 2023 sme

si pripomenuli jeho okrúhle výročie) a Pavla Jozefa Šafárika (v roku 2025 230. výročie narodenia) na Olšanskom hřbitově, ktorým symbolicky položili veniec. Pri príležitosti Šafárikovho výročia MS nedávno zorganizovala podujatia v jeho rodnom Kobeliarove, v blízkej Rožňave a v septembri tiež organizuje medzinárodnú konferenciu, na ktorú pozvali aj zástupcov kultúrnych a vedeckých inštitúcií Lužických Srbov. Delegácia MS vedená predsedom MS Mariánom Gešperom na pozvanie Matice lužickosrbskej vedenej Dr. Anjou Pohončovou navštívila nemecko-slovanské mesto Budyšín (Bautzen) na území Horných Lužíc. Pri tejto príležitosti navštívila 7600-člennú inštitúciu, ktorá zastrešuje aktivity 60-tisícovej národnostnej menšiny (aktívne lužickosrbsky hovorí asi 15 tisíc) Lužických Srbov DOMOWINA, vzdelávacie centrum WITAJ, redakciu večerníka Serbske Nowiny, Lužickosrbský Inštitút a jeho rozsiahlu centrálnu bibliotéku, Lužickosrbské múzeum a okolité evanjelické a katolícke farnosti Hodžij (Göde), kde je pod-

la legendy pochovaná matka sv. Benna a Bačoň (Storcha) so sochami sv. Cyrila a Metoda a sv. Benna, patróna Lužických Srbov. MS sprevádzal evanjelickým kostolom v Hodžij Christoph Rummel, ktorý tu prezentoval vzácnu 800-ročnú krstiteľnicu a organ v tvare lode, na ktorom tiež zahral. V katolíckom Bačoňe zase sprevádzal pán farár Gerat Wornar, ktorý je súčasne publicistom, žijúcim národným buditeľom, redaktorom *Katolíckeho posla*. Delegáciu sprevádzal s historickým výkladom o dejinách Lužických Srbov, ale aj mesta Budyšin, expredseda Matice lužickosrbskej a referent Domowiny, potomok posledného lužickosrbského biskupa, básnik, hudobný redaktor známej relácie *Ein Kessel Buntes* ocenený Cenou Čišinskeho, Jurij Luščanski. Nakladateľstvo Domowina predstavil Syman Petr Cyž, prekladal Kryštof Peršin z Českej republiky; centrum Wytaj Beate Bržan a centrálnu Domowinu Dawid Statnik. Delegácia MS si v centrálnej bibliotéke pozrela vôbec najstaršie lužickosrbské knihy, ktoré pochádzajú už zo 16. storočia a oboznámili sa s činnosťou Lužickosrbského inštitútu (Serbski institut) (vznikol v roku 1951), ktorý je zameraný na kulturológiu, jazykovedu, literárnu vedu a digitalizáciu lužickosrbských písomností (filologický výskum kultúry Lužických Srbov sa označuje ako sorabistika). Serbski inštitút predstavil vedúci katedry lingvistiky Dr. Fabian Kaulfürst. Inštitút je rovný akadémii vied, plní však aj podobné funkcie ako MS (uchovávanie kultúrneho dedičstva, literárnych pozostalostí atď.). Sorabistika sa tiež vyučuje od roku 2010 na Univerzite v Lipsku, avšak dominantne sa jej venujú práve v Serbskom inštitúte, ktorý má okolo 80 pracovníkov. Maticári tiež navštívili Serbski dom, kde sídli centrálna organizácia Lužických Srbov Domowina

V poobedných hodinách navštívili farnosti Hodžij a Bačoň či súsošie sv. Cyrila a Metoda na Stóži pri Smochćiacach. Domowina bola založená v roku 1912 v Wojericích, pričom ide o zastrešujúci orgán všetkých lužickosrbských spolkov (hudobné, divadelné, študentské organizácie a i., ktoré začali vznikáť 1871). Ich vlajka vychádza zo slovanských farieb a to v poradí: modrá, červená a biela. Dobré poznajú Štúra, ktorý navštívil v r. 1839 Budyšin a priamo inicioval s Jánom Kollárom založenie Matice lužickosrbskej, k čomu došlo v r. 1847. V tomto kontexte bolo zaujímavé, že pri otázkach vlastnej autonómie či štátu sa slovanskí bratia, žijúci dnes ako občania Nemecka, zhodli, že ide o nerealistickú utópiu. Diskutovalo sa aj o osobnostiach, pričom najfrekvencovanejšie menované boli dejatelia ako slavista a filológ Jan Arnošt Smoler, zakladateľ *Katolíckeho posla* Michał Hórnik, spisovateľ a aktivista Arnošt Muka, básnik, dejateľ, evanjelický duchovný Handrij Zejler, ale aj básnici, prozaici a dramatici – kňaz, dramatik a prozaik Jakub Bart-Čišinski, básnik, publicista a prozaik Mato Kosyk, spisovateľ Jurij Bržan, básnik, spisovateľ a prekladateľ Kito Lorenc, spisovateľka a novinárka Mina Witkojc, básnik Benedikt Dyrlich, poetka, prekladateľka a editorka Róža Domašcyna, spisovateľ, duchovný a priekopník včelárstva Adam Gottlob Schirach, poet a prozaik Jakub Lorenc-Zalěška novinár, prekladateľ, reportér Jurij Koch. Medzi zaujímavé osobnosti patrí aj odborník na Bolzana Franz Prihonky, ktorého hrob v Budyšine navštívila aj delegácia.

Podľa slov delegácie, lužickosrbskí priatelia veľmi dobre rozumejú slovenčine a priatelia sa s Čechmi. Česko taktiež vysiela do Lužického Srbska učiteľov pre zachovanie tejto kultúry v rámci špeciálnych grantových schém.

wobraz 17 Titulná strana prvého wudača časopisu Slovanský obzor, časopis wuzachta w štyroch rěčach: slowaksce, rusce, jendělsce a sorbiske

Redakcija časopisa Slovanský Obzor zdobom wšitkim Maćicam poskiča, informacije, kotrez su za šěršu zjawnosć zajimawe, k wozjewjenju podać. Na to smy hižo reagowali a prnje nastawki MS (wot bywšeho předsydy w čisle 1/2021 a noweje předsydy w čislach 2/2021, 2/2022, 1/2023 a 2/2023) su tam wozjewjene (hlej <https://matica.sk/slovansky-obzor/>).

Zajimawostka, kotruž tam w diskusiji naspomnich, bě, zo je so před lětomaj 15. Maćica załožila, mjenujcy basniska w Nowym Pazaru w Serbiskej. Je to prnja muslimska mjed dotal wobstejacymi křesćanskimi Maćicami.

Zjimanje

Našej MS přislušeja po tradiciji tež wukrajni člonoj, kotřiž su zdobom posoljo našeho towarstwa a naroda w Českej, Pólskej, Słowjenskej, Japanskej, Finskej a Italskej. Jich džěto sej čescimy a smy jim džakowni. Na namjet MS je so naš člon prof. dr. Gerald Stone za zastužby wo sorabistiku z Mytom Domowiny 2019 wuznamjenil. 2013 je so Maćicar dr. Piotr Pałys za swoje džěto z Čestnym znamješkóm Domowiny počesćil.

Tež hiž njeliča mjenzynarodne styki k prnjorjadnym nadawkam MS, tak su wone tola wot založenja před 175 lětami sem njeparujomy wobstatk našeho džěla a skutkowanja na dobro našoje a wšitkich Maćicow. To njech tak wostanje: »Nas je hišće 60 000, žiwjensku wolu mamy měć sylnišu hač wulki narod, rěč mamyswědomičišo plěć, hač družy, swoje a druhich ludow kulturne kubla mamy wědomišo hajić, mjenzysłowjansku wzajomnosć na wšěch polach

56

Slovanský obzor v knihe Wědomoc za wšitkich

Jedným z nich bol aj prekladateľ, učiteľ českého jazyka Jan Breindl. Zaujímavosťou je, že v minulosti sa lužickosrbské rozprávky objavili vo vydavateľstve Mladé letá, a naopak, do lužickosrbského jazyka boli preložené diela slovenských autoriek ako Jablunková, Zelinová, Rázusová-Martáková a ďalší. Priamo so slovenským kontextom súvisí fakt, že na popud samotného Jána Kollára vznikla aj Matica lužickosrbská, keď o tom písal v liste mladým lužickosrbským študentom.

Z dávnejších dejín treba zdôrazniť, že Lužickí Srbi boli určité obdobie súčasťou predštátneho západoslovanského útvaru Samovej ríše (623 – 658). Neskôr v rôznej forme počas 9. storočia súčasťou Veľkomoravskej ríše za vlády panovníkov Rastislava I. (846 – 870) a Svätopluka I. (871 – 894), ktorá výrazne pribzdila mocenský, kultúrny a etnický tlak na západných Slovanov zo strany Východofranskej ríše. Od 10. storočia po páde Veľkomoravskej ríše boli postupne pod narastajúcim vplyvom christianizácie a s ňou postupujúcej germanizácie.

Od 14. storočia sa Lužickí Srbi stali súčasťou Zemí Koruny českej, a to až do roku 1635. Lužica stratila štatút samosprávnej korunnej krajiny. Bola rozdelená a dostala sa do Pruského a Saského štátu. V priebehu 19. storočia dochádza k úzkym kontaktom so slovenskou a českou národnou elitou. Príležitosť pre vytvorenie vlastnej autonómnej či spolkovej republiky nastala tesne po porážke Nemecka roku 1945. Vtedajšie rozdelenie Nemecka na NSR a NDR k tomu dával príležitosť. Boli aj hlasy k pripojeniu k Československej republike. Vytvorenie krajinskej autonómie,

či republiky v rámci NDR sa nekonalo, keďže Lužickí Srbi v tom čase už boli vo výraznej menšine aj na svojom pôvodnom území. Národnostná politika po roku 1945 umožňovala vytvorenie národných lužickosrbských inštitúcií s výraznou podporou štátu až do roku 1990, kedy dochádza k útlmu. Lužickí Srbi si zachovávajú svoju svojbytnú kultúru a národné povedomie aj napriek tomu, že nemajú vlastný štát. Neexistuje samostatný lužickosrbský slovník. Vznikli iba bilingválne s nemčinou, ruštinou a češtinou. Do kontextu treba dodať, že okrem Lužických Srbov nemajú

formu štátnosti podnes napr. Rusíni, Moravania, Bunevci alebo Kašubovia.

Je skutočne fascinujúce počuť slová, ktorým porozumie aj Slováci, a to až ďaleko v Nemecku. Aj lužickosrbskí lingvisti poukazujú na zaujímavý fakt, že lužická srbčina má porozumením bližšie k slovenčine než češtinu, čo nie je bližšie vedecky vysvetlené.

Súčasťou delegácie boli predseda Matice slovenskej Marián Gešper, tajomník Peter Schvantner, vedecký pracovník Lukáš Perný a tajomník Mladej Matice Lukáš Havlík.

Delegácia navštívila aj pomyselný národný cintorín lužickosrbského národného pohybu v Budyšíne.

Delegácia pre budovu, v ktorej sídli Serbski inštitút. Jeho významnú činnosť predstavil vedúci katedry lingvistiky Dr. Fabian Kaulfürst (druhý sprava).

Slávnostný obed v Budyšíne

Riaditeľ Archívu Vojvodiny Nebojša Kuzmanović s predsedom Matice slovenskej Mariánom Gešperom

Prehlbovanie unikátnej medzinárodnej spolupráce Matice slovenskej s Archívom Vojvodiny a slovenskými krajanmi

Ján Seman, Informačné ústredie Matice slovenskej

Ak po oficiálnej návšteve Matice srbskej a Združenia srbských spisovateľov v roku 2023 vzniklo ako konkrétny výsledok medzinárodnej spolupráce špeciálne číslo *Slovenských pohľadov*, ktorého súčasťou boli aj krajanští dolnozemsko-slovenskí spisovatelia, tak výstupov z návštevy v roku 2025 je viacero – je to najmä participácia na konferencii k téme P. J. Šafárik, J. Kollár a druhá vlna slovenského národného obrodnenia v kontexte medzinárodného vplyvu týchto slovenských osobností (s výstupom bilingválnej knihy).

V dňoch 10. – 14. februára 2025 v Archíve Vojvodiny matičnú delegáciu privítal riaditeľ Dr. Nebojša Kuzmanović s cieľom prehĺbiť spoluprácu v oblasti výskumu a ochrany kultúrneho dedičstva slovenskej komunity vo Vojvodine a celkovo vedecko-kultúrnej výmeny. Počas návštevy bol podpísaný protokol o spolupráci, ktorý umožní realizáciu vzájomných projektov v oblasti kultúry, histórie a rozvinie spoluprácu v oblasti vydavateľských a vedeckých aktivít.

Pracovná cesta bola realizovaná na základe recipročnej spolupráce a v rámci nej je naplánovaný spoločný edičný plán s Archívom Vojvodiny a napokon i možná organizácia ďalších spoločných podujatí. Archív Vojvodiny je takmer storočná unikátna inštitúcia, ktorá združuje až 70 zamestnancov, zhromažďuje archívne materiály z dejín územia Vojvodiny, vydávajú knihy, konzervujú, digitalizujú a venujú sa tiež pedagogike. Osobitnú pozornosť venujú aj dolnozemským Slovákom.

Program pozostával z návštevy Archívu vo Vojvodine, Matice srbskej, Karloveckého Bohoslovia a chrámu sv. Arsenija v Srijemskom Karlovcu, Slovenského kultúrneho centra v Kysáči, Slovenského kultúrneho centra Pavla Jozefa Šafárika a sídla slovenského evanjelického zboru v Novom Sade, slovenského evanjelického kostola v Novom Sade. Taktiež boli súčasťou návštevy Archívu Juho-slávie v Belehrade, Múzea pošty (za prítomnosti riaditeľa Marka Jelica). V rámci prechádzky Belehradom si delegá-

cia pozrela Srbskú akadémiu vied a umenia (SANU), srbský parlament, budovu Nadácie Vuka Karadžiča, národné múzeum, národné divadlo a pamätník Michaila Obrenoviča.

V súvislosti s vyššie spomínanou konferenciou bola delegácia špeciálne zameraná aj na vplyv slovenského dejateľa Pavla Jozefa Šafárika, ktorý výrazne ovplyvnil Srbov, Chorvátov, Slovincov a Čechov špeciálne v srbskom prostredí. Po Šafárikovi sú pomenované ulice aj Slovenské kultúrne centrum Pavla Jozefa Šafárika, v Novom Sade sa nachádza jeho busta, a treba tiež dodať, že sú v tejto oblasti dve budovy, kde pedagogicky pôsobil (v Srijemskom Karlovcu a v Novom Sade). Sám Šafárik bol pri založení Matice srbskej v roku 1826, písal do *Letopisu Matice srbskej* a výrazne poznačil vývoj srbskej vedy a slavistiky, pričom sa najzásadnejšie presadil v českom prostredí, a tak sa stal súčasťou aj českého a slovenského národného obrodnenia. V budove, kde pôsobil P. J. Šafárik v Srijemskom Karlovcu, je v súčasnosti cirkevný seminár, čo reflektoval aj rektor Karloveckého Bohoslovia sv. Arsenija (Bogoslovco učilište v Karlovcima 1794) v Srijemskom Karlovcu Jovan Milanović, ktorý predstavil delegácii aj vzácne dokumenty dejateľov, pedagógov, ktorí rozvíjali svoju národnú kultúru v rakúsko-uhorskom prostredí.

Počas prvého dňa boli slovenskí matičiari v zložení M. Gešper, P. Schvantner, M. Hajnik, L. Perný privítaní riaditeľom Archívu vojvodiny Nebojšom Kuzmanovićom, zá-

stupkyňou riaditeľa Draganou Katić, pracovníčkami Archívu Tatjanou Cavnić, Dunjou Andrić, Miroslavom Dobroňovským, ale aj Dr. Jánom Babjakom. Bývalý predseda Matice slovenskej v Srbsku Dr. Ján Babjak prezentoval v rámci rokovania dejiny Matice slovenskej v Juhoslávii, pričom o tejto téme vydal tri rozsiahle monografie. Po návšteve Archívu Vojvodiny sa delegácia presunula do budovy Matice srbskej, kde rokovala s jej predsedom, profesorom Draganom Stanićom. V rámci pracovných úloh delegácia vytvorila videozáznam ako podklad pre doplnený dokumentárny film o P. J. Šafárikovi. K delegácii sa pripojil aj známy dolnozemsý Slovák, spisovateľ a prekladateľ Martin Prebudila, ten vytvoril bilingválnu knihu slovenskej (aj krajanskej) a srbskej poézie, ktorá bola predstavená v rámci rokovania. V ten istý deň delegácia navštívila pôsobisko P. J. Šafárika, spomínaný Srijemsky Karlovec, kde bola srdečne privítaná rektorom cirkevného seminára. Tieto miesta sú pre históriu významné aj pre krvavé boje s Turkami.

Delegácia navštívila tiež historické miesto, tzv. zhromaždenia skupštiny, v predvečer revolúcie 1848, ktoré je pre oblasť Vojvodiny historicky analogické a významne podobné Memorandovému námestiu v Martine 1861, ale treba poukázať aj na to, že kým martinské je značne nedôstojné (popraskaný asfalt atď.), tak toto miesto je patrične zrekonštruované a vzorne reprezentatívne. Delegácia počas tohto mimoriadne naplneného dňa navštívila aj svetovo významného slovenského fotografa a vojvodinského poslanca Pavla Surového, ktorý vedie Kultúrne

centrum v Kysáci. Po rozsiahlej diskusii vznikla tiež idea prezentácie jeho fotografií v *Slovenských pohľadoch*. Delegáciu oboznámil o zložitej situácii Slovákov na tzv. Dolnej zemi, pričom poukázal na dlhodobú požiadavku cielenej a operatívnej pomoci.

Pavol Surový pôsobí nielen v Srbsku, ba dokonca svoju tvorbu, ktorá spája tradíciu folklórnych odevov s modernou fotografiou, na ktorej participovali významné európske modelky, vrátane exhibícií aj na ázijskom kontinente, kde dostal ponuku vytvoriť sériu fotografických portrétov tamojšieho folklóru. Následne tiež avizoval pripravovanú výstavu v Martine. Počas tretieho dňa delegácia navštívila Archív Juhoslávie v Belehrade, kde boli predstavené za prítomnosti riaditeľa inštitúcie Milana Terzića archívne dokumenty spojené so zakladaním slovenského školstva vo Vojvodine po roku 1918. Ide o skutočne vzácne archívne dokumenty, nikdy nezverejnené. Archív je preto mimoriadne vhodný pre slovenských historikov a archivárov, ktorí tu môžu nájsť mnohé inšpirácie pre medzinárodný výskum, obzvlášť pre oblasť slovenského školstva a vývoj slovenského krajanského života v medzivojnovom období. Zaujímavosťou bola aj návšteva priestorov, kde bol nahrávaný kultový film Emira Kusturicu *Underground* (Podzemie). Treba dodať, že režisér E. Kusturica študoval FAMU v Prahe a je značne ovplyvnený slovenským filmárom Jurajom Jakubiskom. Ešte pred odchodom delegácia navštívila Múzeum Vojvodiny v Novom Sade, kde si pozreli vzácne exponáty z dejín mesta vrátane slovenských krojov a artefaktov spojených so slovenskou komunitou v Srbsku.

Delegácia Matice slovenskej v múzeu pravoslávneho seminára v Srijemskom Karlovcí. Martin Prebudila je významným slovenským spisovateľom z Vojvodiny (napravo).

Archív Vojvodiny v Novom Sade, 18. 8. 2025. Na obr. zľava: riaditeľ Archívu Vojvodiny N. Kuzmanovič, Tatjana Cavnić – vedúca vydavateľskej činnosti, Dunja Andrić – archivárka, predseda Kulturologicko-filozofického odboru MS L. Perný (oproti v strede), B. Kulik (prvý sprava), ev. teológ a niekdajší predseda MS v Srbsku

Delegácia Matice slovenskej navštívila aj Archív Juhoslávie v Belehrade (2025).

V sídle Matice slovenskej v Srbsku (Báčsky Petrovec, Vojvodina)

Maticná delegácia sa zúčastnila Slovenských národných slávností a navštívila Maticu slovenskú v Báčskom Petrovci

Ján Seman, Informačné ústredie Matice slovenskej

8., 9. a 10. august 2025, Báčsky Petrovec – Pri príležitosti Slovenských folklórnych slávností 2025 bola pozvaná delegácia Matice slovenskej, ktorú tvoril predseda Matice slovenskej Marián Gešper, vedecký tajomník Matice slovenskej Pavol Madura, vedecký pracovník Slovenského literárneho ústavu Matice slovenskej Lukáš Perný a tajomník Odboru Mladej Matice Lukáš Havlík, na prvú protokolárnu návštevu slávností a diskusií s novým vedením. Konštruktívnu a apolitickú diskusiu – čo treba dodať vzhľadom na medializované okolnosti – s novým predsedom Matice slovenskej v Srbsku Jurajom Červenákom viedol súčasný predseda Matice slovenskej na Slovensku Marián Gešper v prítomnosti poslanca NR SR Michala Barteka (HLAS-SD), pričom slávností sa zúčastnila aj poslankyňa Jana Vaľová (SMER-SD) či srbský veľvyslanec na Slovensku Aleksandar Nakić.

Hlavnou témou rokovania matíc boli otázky možnosti pomoci v oblasti financovania Matice slovenskej v Srbsku, pričom v rámci rokovania boli predstavené niektoré realistické návrhy – od možnosti kultúrnej výmeny, projektov, vzdelávania učiteľov a mládeže, ako aj dodania kníh. Maticu slovenskú v Srbsku financuje najmä obec Báčsky Petrovec a Vojvodinský parlament, čo však nestačí na pokrytie nákladov na prevádzku, preto bude nutné hľadať nové prostriedky pre systematické financovanie tejto inštitúcie.

Zároveň v tomto kontexte delegácia Matice slovenskej jednohlasne vyjadrila postoj, v ktorom dominovala téza o apolitickom vystupovaní Matice slovenskej a v tom kontexte nekonfrontačný prístup a možnosti užšej spolupráce so srbskými inštitúciami, ako je Matica srbská. Predseda Gešper tiež zdôraznil, že Matica slovenská udržiava dobré kontakty aj s Maticou srbskou a jej predsedom Draganom Stanićom, ako aj Archívom Vojvodiny na čele s Nebojšom Kuzmanovićom, s ktorým tiež podpísala memorandum o spolupráci. Túto spoluprácu ďalej rozširuje počas svojho pobytu v Srbsku vedecký pracovník Matice slovenskej.

Delegácia Matice slovenskej sa zúčastnila oficiálneho otvorenia Slovenských národných slávností v prítomnosti predstaviteľov vlády Srbskej republiky, veľvyslancov, zástupcov kultúrnych inštitúcií, obcí, spolkov, folklórnych sú-

borov a Matíc. Osobitne bol na programe privítaný aj predseda Matice slovenskej Marián Gešper. V rámci podujatia bola predstavená tradičná kultúra, folklórne tance, hudba, odevy, ale aj spolková činnosť z obcí, kde žijú a tvoria Slováci. Medzi najznámejšie možno okrem Báčskeho Petrovca spomenúť Kulpín, Hložany, Kysáč, Pivnicu, Selenču, Lug, Kovačicu, Padinu, Starú Pazovu, Báčsku Palanku či Biele Blato. Obce si zachovali svojráznu formu slovenskej kultúry, ktorá zostala akoby nepoškvrnená vonkajšími zásahmi. Preto slovenský návštevník Vojvodiny zažije skutočne autentický dotyk s pôvodnou slovenskou kultúrou. Matica slovenská v Srbsku za svoju hlavnú úlohu považuje ochranu národnej kultúry, jazyka a kultúrneho dedičstva Slovákov na tomto území. Predstavitelia srbskej vlády vyjadrili jednoznačnú podporu rovnoprávnemu postaveniu slovenskej menšiny.

Nasledujúci deň sa členovia delegácie Matice slovenskej zúčastnili od ranných hodín Valného zhromaždenia Matice slovenskej v Srbsku, kde prehovoril aj predseda Matice slovenskej Marián Gešper. Vo svojom prejave uviedol: „*Slováci z Vojvodiny v Srbsku sú pevnou súčasťou slovenského národa, aj keď žijú mimo materského Slovenska. Slovenská republika by mala urobiť oveľa viac pre Slovákov vo Vojvodine, ktorí sú najhúževnatejšou slovenskou komunitou v zahraničí. Pomoc pre Maticu slovenskú v Srbsku treba vyžadovať ener-*

gickejšie, keďže ide o autentickú ustanovizeň, ktorá vzišla z historickej vôle vojvodinských Slovákov v Srbsku, nebola založená štátom, a preto by sme jej mali pomáhať bez byrokratických prietahov, a to aj v oblasti základnej prevádzky, čo by ju odbremenilo práve v tejto zložitej dobe. Hovoríme o ťažkej dobe, ale povedzme si úprimne – kedy bola ľahká? Preto sa nenechajme odradiť rôznymi prekážkami v službe slovenskej kultúre a nášmu národu.“

Medzi Slovákami a Srbmi: Terénny kulturológický výskum v Srbsku

V auguste 2025 Matica slovenská v spolupráci so Slovenskou evanjelickou cirkvou v Srbsku uskutočnila prieskum na tému sebazpoznania slovenskej komunity v Srbsku-Vojvodine, srbsko-slovenských vzťahov, slovenského povedomia a duchovných tém. Rozhovory realizujú Dr. Lukáš Perný (výskumník) a Dr. Branislav Kulík (teológ a spisovateľ). Sto rozhovorov už bolo uskutočnených so Slovákami žijúcimi v Srbsku aj s predstaviteľmi srbského národa. Prieskumu sa zúčastnili obyvatelia takmer zo všetkých slovenských obcí a miest vo Vojvodine (Nový Sad, Petrovac, Kysáč, Stará Pazova, Selenča, Pivnica, Aradáč, Kulpín, Lalit, Padina a ďalšie). Zastúpené sú všetky generácie: od študentov a mladých rodín až po seniorov, farárov a predstaviteľov Matice slovenskej či kultúrnych spolkov. Významná časť respondentov pochádzala aj z radov srbských a slovenských intelektuálov, duchovných, pedagogických a kultúrnych činiteľov (predseda Matice srbskej prof. Dragan Stanić, riaditeľ Archívu Vojvodiny Nebojša Kuzmanović, literárny kritik a spisovateľ Nenad Šaponja, tajomník Matice srbskej Dr. Milan Micić, riaditeľ Zmajovho gymnázia, na ktorom pôsobil ako prvý riaditeľ P. J. Šafárik, Dr. Radivoje Petrov Stojković, spisovateľka a prekladateľka Zdenka Valent Belić, predseda Matice slovenskej v Srbsku Juraj Červenák, významní duchovní, učiteľia a intelektuáli z Vojvodiny. Prieskum sa bude ešte dopĺňať o ďalšie mená, ktoré sa vyjadria písomne), čím sa

Vo večerných hodinách sa delegácia zúčastnila na prehliadke slovenských folklórnych súborov, kde taktiež prehovorili predstavitelia kultúry, vrátane predsedu Matice slovenskej. V posledný deň sa konali slávnostné služby Božie v slovenskom evanjelickom chráme v Báčskom Petrovci.

zabezpečil obojstranný pohľad. Predbežné výsledky ukazujú, že medzi Slovákami prevláda evanjelická viera, ktorá je spolu so školstvom a spolkovou činnosťou kľúčovým pilierom zachovania identity. Väčšina respondentov zdôrazňuje význam kostolov, škôl a folklórnych spolkov pri udržiavaní jazyka a tradícií. Silné historické povedomie o pôvode rodov síce existuje, no u mladších generácií postupne slabne. Typické črty Slovákov vo Vojvodine sú kolektívnosť, tradičnosť, úprimnosť a pohostinnosť, čo ich odlišuje od viac individualistického prostredia Slovenska.

Z profesijného hľadiska dominuje poľnohospodárstvo, no v mestách rastie zastúpenie nových povolání v službách, kultúre a IT. Cirkev – evanjelická aj pravoslávna – je vnímaná nielen ako duchovný, ale aj kultúrny a identitný pilier, bez ktorého by sa jazyk a tradície ťažko zachovali. Vzťahy Slovákov a Srbov respondenti hodnotia ako priateľské a založené na vzájomnom rešpekte. Kollár a Šafárik zostávajú skôr symbolickými odkazmi, zatiaľ čo spomienky na Juhosláviu vyvolávajú nostalgický obraz stability a prosperity. Slovanská spolupatričnosť pretrváva ako kultúrna hodnota, nie ako politická vízia.

Zhrnutím možno povedať, že slovenská komunita vo Vojvodine stojí na troch základných pilieroch – evanjelickej cirkvi, školstve a spolkovom živote – pričom sa vyznačuje silnou komunitárnosťou, zachovanými tradíciami a harmonickými vzťahmi so srbským prostredím.

Predseda Matice slovenskej na podujatí TESLA GLOBAL FORUM 2025

Slovenská delegácia na Tesla Global Forum 2025 – Matica slovenská posilňuje slovensko-srbské kultúrne putá

Ján Seman, Miroslav Kerekanič, Informačné ústredie Matice slovenskej

V dňoch 28. – 31. augusta 2025 sa v Novom Sade a ďalších mestách Vojvodiny uskutočnilo medzinárodné sympóziu Tesla Global Forum 2025, venované odkazu Nikolovi Teslu. Podujatie spojilo mládež, vedcov a kultúrnych pracovníkov zo Srbska i zahraničia. Zo Slovenska sa ho zúčastnilo 28 maticiarov vedených predsedom Matice slovenskej Mariánom Gešperom. Členovia Mladej Matice a folkloristi z FS Chemlon priniesli do Vojvodiny piesne, hudbu a tance ako symbol živej identity slovenského národa. Slovenská delegácia navštívila Maticu srbskú, najstaršiu slovanskú maticu v Európe, ktorá inšpirovala vznik aj Matice slovenskej. Prehliadka historickej budovy a diskusia s mladými maticiarimi zdôraznili význam spoločného kultúrneho dedičstva. Program pokračoval v RTV Vojvodina, kde sa účastníci stretli so Slovenskou i Rusínskou

redakciou. Významným bodom bola návšteva Archívu Vojvodiny, kde riaditeľ Nebojša Kuzmanović predstavil Teslu ako symbol univerzálneho génia a mosta medzi národmi. Diskusie poukázali na bohaté historické putá Slovákov a Srbov i perspektívu spolupráce v oblasti vedy, kultúry a vzdelávania. Delegácia sa stretla aj s predsedom Matice srbskej Draganom Stanićom a rokovala o spoločných projektoch. Účastníci navštívili aj Srimsky Karlovec, významné miesto srbských dejín, kde si prezreli pravoslávny seminár, patriarchiu a tradičné vinárstvo. Účasť MS na fóre a medzi krajanmi v Srbsku potvrdila, že slovensko-srbské priateľstvo stojí na pevných základoch. Spoločná história, kultúrne dedičstvo a odkaz Teslu dnes spájajú mladých v duchu dialógu, spolupráce a vzájomného rešpektu.

Slovenskí mladí maticári navštívili aj sídelnú budovu Matice srbskej v Novom Sade.

Záber z 25. Dní slovenskej kultúry v Rijeke

25. Dni slovenskej kultúry v Rijeke – 2025

Miloslav Strehársky

Matica slovenská v Rijeke v spolupráci s predstaviteľkou slovenskej národnostnej menšiny v Primorsko-gorsko-kotárskej župe Miroslavou Gržiničovou zorganizovala od 26. do 29. júna 2025 už 25. ročník Dní slovenskej kultúry (DSK). Podujatie, podporené viacerými inštitúciami zo Slovenska a Chorvátska, bolo aj tento rok mostom priateľstva medzi Slovákmi, Chorvátmi a inými národmi. Miestami konania boli Slovenský dom v Rijeke, Mólo Karolíny Rijeckej, Volosko a Český dom T. G. Masaryka. Program mediálne zastrešili Novi List, Chorvátska rádiotelevízia, Kanal R, Radio Rijeka a ďalšie. Účinkovali: folklórna a spevácka skupina Slovenka a detská skupina Zvonček z MS Rijeka, hostia zo Slovenska (Mužáci Moravia, predstavitelia mesta Martin), Srbska (KUS Štefánik, združenie Matkino srdce), Veľkej Británie (slovenská komunita Manchester) a Chorvátska (Riječke palády, MS Osijek).

Prvý deň sa v Slovenskom dome uskutočnilo slávnostné otvorenie za účasti hostí zo Slovenska, Srbska, Chorvátska a Spojeného kráľovstva. Po hymnách vystúpil Mario Gržinič, predseda Chorvátsko-slovenskej obchodnej komory, a privítal prítomných hostí – zástupcov diplomatických, regionálnych a mestských inštitúcií. Predsedníčka MS Rijeka Miroslava Gržiničová vo svojom príhovore zdôraznila význam štvrtstoročnej tradície DSK ako dôkazu pevného miesta slovenskej kultúry v Rijeke. Po jej slovách vystúpili viacerí hostia, medzi nimi aj primátorka Rijecky Iva Rinčičová, ktorá ocenila multietnický charakter mesta. Kultúrny program priniesol vystúpenia speváckych a folklórnych skupín, recitácie i autorskú poéziu. Večer pokračoval spoločnou večerou a priateľskou zábavou. Druhý deň sa DSK presunuli na Mólo Karolíny Rijeckej, kde návštevníci mohli ochutnať slovenské tradičné jedlá – halušky, zemiakové placky, syry, klobásy, koláče i víno. Stánky predstavili aj výšivky, obrazy a remeslá. Súčasťou bola spomienková ceremónia venovaná slovenským vystaňovalcom, ktorí kedysi odchádzali do sveta z rijeckého prístavu. Do mora boli spustené vence od MS Rijeka, Matice slovenskej v SR a Spolku Segedínskych Slovákov z Maďarska. Tretí deň účastníci absolvovali výlet do Mošćeničkej Dragy a Mošćeníc, kde si užili

more i kultúrne dedičstvo regiónu. V podvečer sa vo Volosku uskutočnil pietny akt pri pamätnej tabuli Svetozára Hurbana Vajanského. Nasledoval hlavný kultúrno-zábavný program v Českom dome T. G. Masaryka, ktorý otvorila predsedníčka Gržiničová spolu s hosťami zo Zväzu Slovákov v Chorvátsku a ÚSŽZ. V programe vystúpili slovenská komunita z Manchesteru s predstavením *Migrantská rapsódia*, FS Slovenka, Zvonček, Mužáci Moravia, folklórne súbory z Rijeke a Osijeku, ako aj tamburáši a recitátori z Lalite. Vystúpenia vyvrcholili spoločnou zábavou, spevom a tancom. Posledný deň sa účastníci stretli v Slovenskom dome pri spoločných raňajkách. Následne privítali delegáciu Segedínskych Slovákov z Maďarska, čím rozšírili sieť cezhraničnej spolupráce.

Záver: 25. ročník Dní slovenskej kultúry v Rijeke naplnil svoje poslanie – predstavil slovenskú kultúru, tradície a gastronómiu, upevnil kontakty medzi krajanmi a prispel k rozvoju priateľstva medzi národmi. Matica slovenská z Rijeke vyjadrila poďakovanie všetkým účinkujúcim, partnerom, podporovateľom a dobrovoľníkom, ktorí sa pričínili o úspech tohto jubilejného ročníka.

Celý text vyšiel na Matica.sk, krátené pomocou ChatGpt

Žiaci na literárnej besede v Rumunsku v Alešde (fotka vľavo). Ingrid Majeriková, riaditeľka Vydavateľstva Matice slovenskej (vľavo), a Katarína Koňariková, riaditeľka Krajanského múzea Matice slovenskej (na pravej fotografii vpravo)

Medzinárodný projekt LITERÁRNE BESEDY pre deti a mládež na Dolnej zemi a projekt 3000 kníh krajanom

Ingrid Majeriková – Katarína Koňariková

Krajanské múzeum Matice slovenskej v spolupráci s Vydavateľstvom MS rozbehlo nový projekt Literárne besedy pre deti a mládež na Dolnej zemi. Cieľom je podporovať čitateľské návyky, literárnu kultúru a posilňovať identitu slovenských detí žijúcich v zahraničí. Besedy prebiehali v Slovenskom Komlôši (Maďarsko), Nadlaku, Alešdi, Gemelčičke, Novej Hute, Bodonoš (Rumunsko) a Pivnici, Kovačici (Srbsko).

Prvá beseda sa uskutočnila 16. decembra 2024 v Slovenskom Komlôši v Maďarsku. Spisovateľka a predsedníčka Miestneho odboru MS v Štítniku Lenka Vranová predstavila svoju knihu *Miškine biele Vianoce*. Deti sa zapojili do kvízu, vypočuli si rozprávku Štefana Jančíka a dostali aj ručne vyrobené darčeky. O deň neskôr projekt pokračoval v Nadlaku na Slovenskom lýceu Jozefa Gregora Tajovského, kde žiaci aktívne čítali a spolu so spisovateľmi získali 60 darovaných kníh. Inšpiratívne stretnutia pokračovali aj v Rumunsku. V Alešdi sa deti stretli s autormi, pýtali sa na proces písania a dostali podpísané knihy. V Gemelčičke si žiaci so záujmom prelistovali dielo Lenky Vranovej a s nadšením prijali fantastické príbehy Jaroslava Zemjara z knihy *Iné svety*. Podobná atmosféra panovala aj v Novej Huti, kde sa deti radovali z darovaných kníh a spisovatelia svojím rozprávaním podnecovali ich fantáziu. Projekt vyvrcholil 26. marca 2025 na Teoretickom lýceu Jozefa Kozáčka v Bodonoši. Mladší žiaci sa stretli s príbehom Mišky a jej vianočných zážitkov, zatiaľ čo starší diskutovali so spisovateľom Jaroslavom O. Zemjarom o tajomstvách fantastických svetov. Všetci si odniesli domov podpísané knihy, ktoré im zostanú ako osobná spomienka na stretnutie s literatúrou. V Srbsku delegáciu sprevádzali ilustrátor Martin Kellenberger s Ingrid Majerikovou a ta-

jomníkom Mladej Matice Lukášom Havlíkom (projekt *Ako sa tvorí kniha*) a spisovatelia Igor Válek a Jaroslav Zemjar. Literárne besedy sa ukázali ako cenná iniciatíva – spájajú deti so slovenským jazykom, otvárajú im nové obzory a prehľbujú vzťah ku knihám. Projekt priniesol nielen radosť z čítania, ale aj vedomie, že slovenčina a slovenská kultúra majú svoje pevné miesto aj za hranicami Slovenska.

Výsledky boli prezentované aj na podujatí Krajanské fórum. Ing. Katarína Koňariková, PhD. tu predstavila jednotlivé realizované projekty Matice slovenskej a MZV SR v oblasti posilnenia národného povedomia krajanov: projekt školského dopisovania, besedy so spisovateľmi a spolupráca so zdravotníkmi.

Doplnila ju riaditeľka Vydavateľstva MS Mgr. Ingrid Majeriková s tým, že súčasťou tohto projektu je aj odovzdanie živých fondov kníh vydavateľstiev pre slovenských krajanov, ktoré sprostredkúva Matica slovenská s finančnou podporou SLC, MK SR a vydavateľov. Krajania tak dostanú do svojich knižníc okolo 3000 kníh.

Besedy trvali štyri mesiace, pričom každé dieťa dostalo vďaka Matici slovenskej knihu. Výsledkom tejto spolupráce bude online pamätníka, ktorá vyjde v októbri s malými spisovateľmi a ilustrátormi. Samotné besedy inšpirovali aj projekt 3000 kníh pre krajanov.

Zo správ zo slovanského sveta

Krajanská spolupráca MO MS v Trstenej so Spolkom Slovákov v Poľsku

T. Loffajová, M0MS Trstená

Na pozvanie generálneho tajomníka Spolku Slovákov v Poľsku Ľudomíra Molitorisa sa naši členovia 23. marca 2025 zúčastnili na prekrásnom podujatí v Krempacech v Poľsku pod názvom *Fašiangy, Ostatky – 2025*.

Akcia bola zameraná na využitie slovenského jazyka v umeleckej sfére a bežnom živote. Na pódiu sa vystriedali vystupujúci od detí predškolského veku až po dospelosť. Vystriedali sa rôzne žánre umeleckého spektra od hry na hudobných nástrojov, spevu, krátkych scénok detí a náročnejších vystúpení dospelých.

V sále vládla výborná atmosféra, slovenčina sa striedala s poľštinou a všetci mali dobrú náladu. Odborná porota vyhodnotila úroveň všetkých vystúpení. Udeľovala len prvé a druhé miesto, čo potešilo všetkých účinkujúcich. Naši priatelia nás priviezli z Krempách do Jablonky. Celou cestou sa spievali slovenské a poľské piesne za sprievodu heligónky a huslí mladých Slovákov žijúcich v Poľsku.

Festival Tancuj, tancuj...

Katarína Koňariková

Krajanské múzeum Matice slovenskej vyjadruje úprimnú vďaku, že sme sa mohli zúčastniť na 53. ročníku Folklorneho festivalu *Tancuj, tancuj...* v Hložanoch. Bolo pre nás ctou byť súčasťou tohto výnimočného podujatia, ktoré s hrdosťou uchováva a prezentuje bohatstvo slovenského kultúrneho dedičstva vo Vojvodine. Obdivujeme zanieťenosť organizátorov a nasadenie účinkujúcich. S veľkým rešpektom ďakujeme za možnosť zažiť tieto krásne chvíle a tešíme sa na ďalšie stretnutia v mene tradície, priateľstva a kultúrnej spolupatričnosti. Absolútnym víťazom 53. ročníka festivalu sa stala mladšia tanečná skupina KOS Jednota z Hložian, ktorá získala aj sošku Národnostnej rady slovenskej národnostnej menšiny. V nedeľu sa festival ukončil slávnostným galakonzertom, ktorý pripravil umelecký vedúci Jaroslav Kriška spoločne s FS Kokavan z Kokavy nad Rimavicou.

Krajanské múzeum Matice slovenskej na členskej schôdzi Spolku Slovákov z Juhoslávie

Katarína Koňariková

V sobotu, 26. apríla 2025, sme sa zúčastnili výročnej členskej schôdze Spolku Slovákov z Juhoslávie. Schôdza sa niesla v príjemnej a aktívnej atmosfére, kde sa hodnotila činnosť Spolku za uplynulý rok a predstavili sa plány na rok nasledujúci. Predseda Spolku pán Samuel Jovankovič vo svojej správe zdôraznil omladenie členskej základne a nový impulz, ktorý Spolok naberá. Predstavený bol aj bohatý program pripravovaných aktivít vrátane položenia vencov k pamätným tabuliam Janka Bulíka a Janka Čmelička, účasť na konferencii k 100. výročiu narodenia Jána Síráckeho, pripravované zájazdy, aktívna účasť pravidelných prednášok v mestskej knižnici, vydanie 8. ročníka ročenky Spolku a predovšetkým oslavy 80. výročia založenia Spolku Slovákov z Juhoslávie. V plodnej diskusii zazneli aj návrhy na ďalšie podujatia venované významným osobnostiam Dolnej zeme, ako aj nové formy propagácie ich odkazu na Slovensku. Sme radi, že sme mohli byť súčasťou tohto podnetného stretnutia a tešíme sa na ďalšiu spoluprácu pri zachovávaní a prezentácii bohatého kultúrneho dedičstva našich dolnozemskej krajanov.

Rodina Jána Siráckeho pri odhalení pamätnej tabule a fotografia z medzinárodného seminára v Bratislave

Matica slovenská odhalila pamätnú tabuľu k storočnici historika a politického väzňa Jána Siráckeho a zorganizovala tiež medzinárodný seminár

Ján Seman, Informačné ústredie Matice slovenskej

BRATISLAVA, 30. 5. 2025 – Krajanské múzeum Matice slovenskej vedené t. č. Katarínou Koňarikovou zorganizovalo podujatie k storočnici slovenského historika pôvodom z Petrovca, politického väzňa a výskumníka v oblasti krajanskej kultúry, autora diela *Dlhé hľadanie domova Jána Siráckeho*. Pri tejto príležitosti mu bola odhalená pamätná tabuľa na Dome Matice slovenskej v Bratislave. Odhalili ju dcéry Jána Siráckeho. Dcéra Jána Siráckeho pred odhalením povedala: „Sme radi, že táto tabuľa bude na Matici slovenskej, inštitúcii, ktorá bola pre otca všetko. Otec by bol veľmi rád, a veľmi by si to vážil, že práve na jeho milovanej Matici bude mať pamätnú tabuľu.“

V piatok sa v Bratislave uskutočnil výnimočný medzinárodný odborný seminár pri príležitosti 100. výročia narodenia významného historika, publicistu a kultúrneho diplomata Jána Siráckeho. Podujatie zorganizovala Matica slovenská v spolupráci so Združením spolkov dolnozemskej Slovákov a s podporou Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR. Seminár niesol názov *Dlhé hľadanie domova* – podľa jedného z najznámejších diel Jána Siráckeho, ktoré sa zaoberá osudmi Slovákov v zahraničí. Ráno sa účastníci stretli na slávnostnom odhalení pamätnej tabule Jána Siráckeho na budove Matice slovenskej na Grösslingovej ulici. Následne sa odborný program presunul do priestorov Univerzitnej knižnice na Ventúrskej ulici, kde prebiehal až do večera. V úvode vystúpili s príhovormi viaceré osobnosti verejného a kultúrneho života – Marián Gešper, predseda Matice slovenskej, Roman Bužek, generálny riaditeľ sekcie verejnej a kultúrnej diplomacie MZVEZ SR, Milina Sklabinski, Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí, Alžbeta Hollerová Račková, predsedníčka CSS v Maďarsku, Svetlana Zolňanová, Národná osvetová rada v Srbsku, Pavel Hlášnik, Demokratický zväz Slovákov v Rumunsku

a Eva Kmeťová, predsedníčka Spolku Slovákov z Maďarska. Počas štyroch blokov prednášok a diskusií vystúpilo viac než 15 odborníkov zo Slovenska, Srbska, Maďarska a Rumunska. Odborné príspevky sa venovali životu, dielu a odkazu Jána Siráckeho, ako aj jeho pôsobeniu v oblasti slovenskej historiografie, publicistiky, genealogie či kultúrneho prekladu. Zazneli aj osobné spomienky tých, ktorí Jána Siráckeho poznali osobne či s ním spolupracovali. Medzi prednášajúcimi boli: PhDr. Samuel Jovankovič, PhDr. Michal Bada, PhD., prof. Ján Botik, DrSc., prof. Miroslav Kmeť, PhD., prof. Marta Dobrotková, CSc., Juraj Rágyanszki, prof. Miroslav Dudok, DrSc., PhDr. Ján Tkáč, PhD., RNDr. Oľga Fejdiová, CSc., Miroslav Demák, Mgr. Katarína Hrkľová a ďalší. Seminár bol nielen vedeckým podujatím, ale aj dôstojnou spomienkou na osobnosť, ktorá zanechala hlbokú stopu v dejinách slovenského národa a výskume krajanskej problematiky. Všetci rečníci sa zhodli na tom, že Ján Sirácky svojím dielom a postojom významne prispel k uchovávaniu identity Slovákov žijúcich mimo územia Slovenska a k rozvoju kultúrneho povedomia v národnom aj medzinárodnom priestore.

Spomienka na Jozefa Viktorina – spoluzakladateľa Matice slovenskej

Jozef Schwarz

V nedeľu, 20. júla 2025 uplynulo 151 rokov od smrti Jozefa Viktorina – výtečníka slovenského. Väčšinu tvorivého života (22 rokov z dožitých 52 rokov) prežil na území dnešného Maďarska, kde si ho Slováci v Maďarsku pravidelne pripomínajú. Najmä vo Vyšehrade (je tu pochovaný) ho každoročne uctievajú aj miestni obyvatelia ako významnú osobnosť. Tak to bolo aj teraz.

Hlavným organizátorom je Slovenská samospráva 8. budapeštianskeho obvodu, ktorá v spolupráci so Slovenskou samosprávou v Budapešti ešte v roku 2013 odhalila J. Viktorinovi pamätnú tabuľu na budove školy vo Vyšehrade o ktorú sa zaslúžil ako miestny farár. Po položení vencov k hrobu a pamätnej tabuli sa uskutočnila vo „Viktorinovom“ kostole svätá omša v slovenčine. Na záver spomienky si účastníci spomienky vypočuli prednášku muzeológa Petra Grófa z tunajšieho Maďarského národného múzea – múzea kráľa Mateja Korvína na tému Kráľovský palác vo Vyšehrade a jeho obyvatelia. Jozef Viktorin má veľkú zásluhu znovuoobjavení a zachovaní miestnych pamiatok: hradu i kráľovského paláca. Účastníkmi tejto spomienky bývajú tiež maticári. Pravidelne chodia maticári z Petržalky. A v roku 2022 bola za spoluúčasti Matice slovenskej v prítomnosti predsedu MS M. Gešpera odhalená dvojjazyčná pamätná tabuľa J. Viktorinovi v kostole sv. Anny v Budapešti, kde desať rokov pôsobil. A minulý rok členovia MOMS z Petržalky boli prítomní pri odhalení ďalšej tabule Viktorinovi v kostole sv. Petra a Pavla v Starom Budíne.

Jozef Viktorin v Maďarsku do tretice – Matica slovenská bola prítom

Pred dvomi rokmi Slováci v Maďarsku pri príležitosti 200. výročia narodenia odhalili dvojjazyčnú pamätnú tabuľu Jozefa Viktorina (1822–1854). Stalo sa tak v kostole sv. Anny na Baťáňovom námestí v Budapešti na brehu Dunaja pod budínskym hradom za spoluúčasti delegácie Matice slo-

venskej vedenej jej predsedom Mariánom Gešperom. Jozef Viktorin pôsobil v tomto kostole ako kaplán v rokoch od 1. 1. 1856 až do jari 1866. Viac ako desať rokov patril medzi ústredné postavy slovenského národného hnutia, práve tu pracoval „výkvet“ slovenského národa a významne sa pričinil o vznik Matice slovenskej. Uctenie pamiatky Jozefa Viktorina v podobe pamätnej tabule je záslužný počin budapeštianskych Slovákov, najmä tých z 8. obvodu Budapešti – Jozefova, osobitne K. Kapolnaia. Oni ešte v roku 2014 odhalili Viktorinovi dvojjazyčnú pamätnú tabuľu na budove školy vo Vyšehrade, kde faráčil v rokoch 1866 až 1874 a kde je aj pochovaný. Slováci z Maďarska (aj za mojej účasti) si každoročne pripomínajú pamiatku stretnutím pri jeho hrobe spolu so zástupcami mesta Visegrád, Maďarského národného múzea Mateja Korvína a ďalších. V roku 2024 uplynulo 150 rokov od smrti J. Viktorina a na svete je ďalšia dvojjazyčná pamätná tabuľa. „Splnil sa náš dávny sen...“, aj tieto slová Edity Hortiovej, predsedníčky Slovenskej samosprávy v Starom Budíne, odzneli vo foyer fary kostola Sv. Petra a Pavla v Starom Budíne vo štvrtok 28. novembra 2024 po 15.00 hodine v 3. obvode Budapešti na ulici Lajos č. 168. Slováci z Maďarska odhalili tretiu pamätnú tabuľu J. Viktorina vo svojej réžii. Slávnosť na túto počesť sa konala v miestnosti fary, kde Jozef Viktorin pred 170 rokmi býval od 1. apríla 1852 do konca roka 1855. Pamätná tabuľa sa nachádza pred spomínanou miestnosťou v ústrednej chodbe fary. A Matica slovenská bola opäť prítom. Kiež by sme si takto dôstojne uctili J. Viktorina aj na slovenskom území.

Matica srbská – Pilier národnej identity

Predseďa vlády Miloš Vučević v Novom Sade odovzdal IT vybavenie Matici srbskej a zdôraznil, že Matica srbská je jedným z pilierov národnej identity, pričom poznamenal, že všetci spoločne musíme pracovať na jej zachovaní. Vučević, ktorý zariadenie odovzdal spolu s ministrom pre informačné a telekomunikačné technológie Dejanom Ristićom, uviedol, že v minulosti existovali snahy o zrušenie *Letopisu Matice srbskej*, ktorý tento rok oslavuje 200 rokov, no s pomocou republiky sa túto výzvu podarilo prekonať. Minister Ristić zdôraznil, že jeho rezort bude aj naďalej podporovať kultúrne inštitúcie, a pripomenul, že dejiny srbskej kultúry, vedy a umenia si nemožno predstaviť bez Matice srbskej.

Výročie Janeza Hradeckého v Matici slovinskej

Pred dva a pol storočím sa narodil Ján Nepomucký Hradecký (po slovinsky Hradecky, Janez Nepomuk), vzdelaný, mimoriadne pracovitý muž s vynikajúcimi organizačnými schopnosťami. Dvadsaťšesť rokov, doteraz najdlhšie, bol starostom Ľublňany a staral sa o množstvo charitatívnych a kultúrnych kampaní v meste. Jednou z jeho najväčších zásluh bolo založenie dnešného Národného múzea Slovinska, bol tiež úspešným hosťiteľom Ľublňanského kongresu a za svoju prácu dostal ocenenie od rakúskeho panovníka a dar od ruského panovníka. Pri príležitosti jeho 25. výročia vo funkcii primátora ho na znak vďaky poctil aj France Prešeren ódou. Napriek tomu, že Hradeckého bolo „srdce vrúčne pre česť, dobro a požehnanie Ľublňany“, dnes je takmer zabudnutý. A opäť je to Matica slovinská, ktorá mu hovorí hlboké a úprimné „ďakujem“ sympóziom o jeho živote a diele, prečo je svetlo našej mysle a srdca jediným mostom, ktorý môže viesť spoločenstvo, vrátane národa, z minulosti do budúcnosti. (Informuje na stránke Matice slovinskej Dr. Ignacija Fridl Jarc.)

Beseda pri príležitosti 1100. výročia Chorvátskeho kráľovstva a predstavenie výnimočného čísla Hrvatska revija

Dňa 30. januára 2025 sa v kníhkupectve Matice chorvátskej v Záhrebe konala výnimočná kultúrno-historická beseda spojená s prezentáciou nového čísla časopisu *Hrvatska revija* (Chorvátska revue). Štvrté číslo ročníka 4/2024 je v celom rozsahu venované 1100. výročiu Chorvátskeho kráľovstva – významnej udalosti v dejinách chorvátskeho národa, ktorá je neoddeliteľne spojená s osobnosťou kráľa Tomislava, prvého chorvátskeho panovníka korunovaného okolo roku 925. Témou večera bola nielen reflexia na obdobie Tomislavovej vlády, ale aj kultúrno-historický odkaz, ktorý sa formoval v priebehu storočí. Časopis predstavili renomovaní historici Mirjana Matijević Sokol, Mario Jareb, členovia redakčnej rady Tomislav Galović a Dino Milinović, pod vedením šéfredaktorky Mirjany Polić Bobić, ktorá večer otvorila inšpiratívny príhovorom:

Vážené čitateľky, vážení čitatelia, štvrté číslo *Hrvatskej revije* v závere roka, tradične známe ako „vianočné“, má výnimočnú podobu. Nemá zvyčajnú štruktúru, rubriky či recenzie. Rozhodli sme sa celý jeho obsah venovať jednej téme: 1100. výročiu Chorvátskeho kráľovstva a osobnosti kráľa Tomislava. Chceli sme dať priestor historikom a odborníkom, aby prostredníctvom fundovaných príspevkov osvetlili toto kľúčové obdobie našich dejín a jeho neskoršie umelecké, kultúrne i politické interpretácie. Hoci od 12. storočia až do roku 1991 Chorvátsko nebolo samostatným štátom, historické písomníctvo a kolektívna pamäť dokazujú, aké dôležité bolo udržiavať vedomie o vlastnej štátnosti. Dnes, keď sme slobodný národ, máme príležitosť nanovo rozprávať náš príbeh – na základe prameňov, v duchu úcty a vedeckej integrity. Práve preto považujeme toto číslo revue, ktoré bude dostupné aj v anglickom preklade, za príspevok k budovaniu kultúrnej identity a historickej pamäti. Veríme, že *Hrvatska revija* sa aj takto stane priestorom pre otvorený, fundovaný a hodnotný verejný diskurz o našej minu-

losti i budúcnosti. Toto špeciálne číslo obsahuje: analýzu panovania kráľa Tomislava v kontexte 10. storočia, pohľad na vývoj chorvátskej historiografie a jej záujmu o Tomislava, výskum historickej pamäte a vytvárania mýtu o kráľovi medzi Chorvátmi, umelecké zobrazenia Tomislavovej postavy v priebehu stáročí. Časopis je zároveň významným kultúrnym dokumentom, ktorý chce osloviť aj zahraničné publikum. Preto sa pripravuje aj anglická verzia tohto čísla, ktorá priblíži dejiny chorvátskej štátnosti širšiemu svetu. Matica chorvátska ako nositeľ kultúrnej kontinuity. Prezentácia revue nadväzuje na januárový príhovor predsedu Matice chorvátskej Mira Gavrana pri príležitosti 183. výro-

183. výročie Matice chorvátskej

V dňoch, keď si kultúrna verejnosť pripomína významné výročia svojich najstarších inštitúcií, upúta pozornosť výnimočný mílnik – 183. výročie založenia Matice chorvátskej, jednej z najstarších a najvplyvnejších kultúrnych inštitúcií v regióne. Pri tejto príležitosti predniesol svoj príhovor predseda Matice chorvátskej Miro Gavran, ktorý sa prihovoril nielen členom a priaznivcom Matice, ale celému chorváckemu národu s hlbokým odkazom o kultúrnej, duchovnej a národnej identite. Pevná súčasť dejín, pilier identity: Matica chorvátska vznikla už v roku 1842 a odvtedy nepretržite formuje a chráni kultúrnu, jazykovú a duchovnú identitu Chorvátov. Ako vo svojom príhovore uviedol predseda Gavran, Matica bola vždy vernou sprievodkyňou národa – v časoch slávy aj v okamihoch skúšok. *„Matičari zdieľali osud so svojim národom – v slávných chvíľach i v tých ťažkých, plných skúšok. Nikdy sme sa nevzdali svojej vízie a misie, ktorú jasne vyslovil náš prvý predseda a zakladateľ, gróf Janko Drašković.“* Matica chorvátska sa počas svojej histórie nepodieľala len na uchovávaní tradícií, ale bola aj aktívnym tvorcom budúcnosti. Gavran pripomenul, že práve matičiarom vďačí Chorvátsko za založenie Hospodárskej komory, Chorvátskej akadémie vied a umení, Spolku chorvátskych spisovateľov a za významný vplyv na vznik moderného univerzitného školstva. Dnešná Matica chorvátska je rovnako dynamická a aktívna ako v minulosti. V posledných troch rokoch sa jej vedeniu podarilo zrealizovať množstvo projektov: spustenie Festivalu knihy, podcastu Matice, cyklu diskusií Sučeljavanja, obnovenie či založenie 15 pobočiek, prijatie 2 000 nových členov, a organizovanie viac než 750 kultúrnych podujatí. Značným úspechom je aj podpora zákona o chorváckom jazyku, ktorého prijatie v parlamente bolo výrazným prejavom kultúrnej zrelosti spoločnosti. Matica tiež aktívne pôsobí v Bosne a Hercegovine, kde vytvorila Radu Matice chorvátskej s cieľom upevniť spojenie s krajanmi. Jedným z vrcholov osláv výročia bolo predstavenie nového portálu MISAO.hr, ktorého cieľom je vytvoriť nezávislý a kultivovaný priestor na reflexiu spoločenskej reality. Ako Gavran povedal: *„Chceme motivovať dobrých, úprimných občanov, aby sa aktívnejšie zapájali do formovania spoločnosti. MISAO.hr bude miestom pre slobodné myšlienky, názory, diskusie a návrhy riešení.“* Portál je otvorený všetkým intelektuálom, vedcom, umelcom a občanom, ktorí majú záujem prispievať svojimi názormi k formovaniu kultúrnej zrelej a zodpovednej spoločnosti. Predseda Matice sa otvorene vyjadril aj k niektorým naliehavým otázkam dneška – odliv mladých ľudí, mechanický dovoz pracovnej sily, zhoršujúca sa demografická štruktúra, ale aj nedostatočné systémové zmeny vo vzdelávaní. *„Pred našimi očami sa deje výmena obyvateľstva s nepredstaviteľnými dôsledkami pre*

čia založenia Matice, v ktorom zdôraznil význam inštitúcií uchovávajúcich národnú identitu: *„Kráľ Tomislav je viac než historická postava – je symbolom štátnosti, dôstojnosti a viery v seba samého. V čase, keď svet podlieha neistotám, sa musíme obracať k svojim koreňom. Toto výročie nie je len spomienkou, ale výzvou, aby sme boli hrdí na svoju minulosť a zodpovední voči svojej budúcnosti.“*

Prezentácia a beseda v priestoroch Matice chorvátskej tak nebola len pripomenutím dávnej histórie, ale aj živým dôkazom, že národná kultúra žije – cez slová, vedu, umenie a neúnavnú snahu o dialóg medzi minulosťou a prítomnosťou.

budúcnosť Chorvátska a Európy. A my nemáme dostatočné nástroje, aby sme tomu čelili.“ V takýchto zložitých časoch podľa Gavrana potrebujeme viac než inokedy národnú jednotu, silné inštitúcie, kresťanské hodnoty a prorockú odvahu. Aj pre slovenskú verejnosť môže byť činnosť Matice chorvátskej inšpiráciou. V časoch, keď sa slovenská spoločnosť tiež borí s otázkami identity, historickej pamäte, demografických výziev a kvality verejného priestoru, je príklad kultúrnej súdržnosti a aktívneho národného vedomia mimoriadne cenný. Miro Gavran ukončil svoj príhovor osobným a silným odkazom: *„Ak ste pri vstupe do Dvorany Jure Petričevića cítili, že vstupujete do vlastného domova, ten pocit si odnesť so sebou a zdieľajte ho so svojimi rodinami, priateľmi. Ten pocit hrdosti a významu Matice chorvátskej je aj pocitom, aký by sme mali mať pri pohľade na celú našu vlasť.“* Oslava 183. výročia Matice chorvátskej nie je len oslavou minulosti, ale najmä záväzkom do budúcnosti. Ukazuje, že kultúrne inštitúcie, ak sú vedené svedomite a s víziou, môžu byť piliermi národnej identity, motivácie a obnovy. Slovenská kultúrna obec môže v chorvátskej Matici vidieť blízkeho partnera, ale aj zrkadlo toho, čo znamená dlhodobá a verná služba národu.

Predseda Matice chorvátskej Miro Gavran

Oslava 183. narodenín Matice chorvátskej – Matica chorvátska – aktuality

Matica chorvátska slávnostným programom 11. februára oslávila 183. výročie svojho založenia (založená 10. februára 1842). Slávnostného ceremonálu sa zúčastnili mnohí ľudia z kultúrneho, verejného a politického života, členovia akademickej obce, riaditelia ústavov, knižníc, nemocníc, členovia MH, ako aj sponzori a podporovatelia. Spolu s prejavom predsedu akademika MH Mira Gavranu bola predstavená monografia Maria Jareba *Chorvátske národné symboly: pôvod, vývoj, použitie a kontroverzia*. O monografii diskutovali šéfredaktor Matice Luka Šepuť, recenzent Hrvoje Kekez a autor Mario Jareb. Kniha historika Maria Jareba je komplexnou analytickou štúdiou histórie chorvátskych erbov a vlajok od ich vzniku až po súčasnosť. Štátny znak a vlajka sú dôležitým symbolickým

vyjadrením národnej identity, a preto chorvátsky štátny znak a vlajka ako národné a štátne symboly sú dôležitou súčasťou chorvátskej národnej a štátnej identity a odrážajú zložité procesy národnej integrácie, ktoré vyvrcholili vytvorením nezávislého chorvátskeho štátu. Táto rozsiahla a bohato ilustrovaná kniha výrazne prispieva k lepšiemu pochopeniu chorvátskych dejín v poslednom polstoročí, ale aj k poznaniu súvislostí medzi propagandou, emóciami a ich vplyvom na národnú identitu. V hudobnej časti programu vystúpil Akademický mužský spevácky zbor Fakulty elektrotechniky a výpočtovej techniky Univerzity v Záhrebe (dirigent: mo. Josip degl' Ivelio). Program moderovala Jelena Šporčić Prtorić. Pri príležitosti Dňa Matice chorvátskej bola pred Malou sálou zriadená pamätná výstava *Začiatky Matice chorvátskej*.

Autor je členom hlavnej rady Stjepan Sučić.

Koncert *Brankove perly* v podaní Dua Nestorov v Matici srbskej

24. septembra 2025 sa v Slávnostnej sieni Matice srbskej konal koncert *Brankove perly* Dua Nestorov, zložený z manželov Dúbravky a Borislava, renomovaných umelcov s vynikajúcim umeleckým vzdelaním a medzinárodnou kariérou. Borislav a Dubravka Nestorovci úprimne a hlboko súcítia s hudbou, ktorú predvádzajú, a sprostredkujú divákovi jemné, ale silné vlny emócií. Expresívny štýl klaviristových gest a výnimočná vokálna sila sopránú úplne zodpovedajú romantickej poézii, ktorú napísal Branko Radičević a ktorú naši najvýznamnejší skladatelia hudobne zvečnili. V inšpiratívnej prezentácii Dubravka Nestorov povedala niekoľko slov o koncerte: „*Tento program vznikol pri príležitosti minuloročného jubilea, ktorým je 200. výročie narodenia Branka Radičevića, básnika, z ktorého vrecka sa ako perly roztrúsili naši básnici a spisovatelia, a teda aj skladatelia. Tieto perly sa zmenili na oči, ktoré žiaria a po-*

zerajú sa jedným smerom na svoju vlasť a našu vlasť, Srbsko. Matica srbská, inštitúcia, ktorá ako prvá začala formovať tento „úl“ srbského kultúrneho priestoru a zhromažďuje okolo neho usilovných kultúrnych nadšencov, bola tým správnym miestom, kde zažiarila séria Brankových perál a zostala zaznamenaná na odkaze.“

Slávnostné odovzdávanie Brankovej ceny v Matici srbskej

V pondelok 15. septembra 2025 bola v slávnostnom sálone Matice srbskej odovzdávaná Cena Brankovej Matice srbskej, ktorá sa tradične udeľuje za najlepšie študentské práce v oblasti srbskej literatúry. Prvú cenu získala Jelena Šaković, študentka Filologickej fakulty v Nikšiću (Univerzita v Čiernej Hore), za prácu *Technika kúziel v románoch, Keď tekvice rozkvitli* od Dragoslava Mihailovića a *Chytač v žite* od Jeroma Davida Salingera. Druhú cenu získal Neven Miljatović z Filologickej fakulty v Banja Luke za dielo *Dorotheus a Lavr: Dva romány o stredoveku*. Tretiu cenu získali dvaja študenti Filozofickej fakulty v Novom Sade. Nataša Prović bola ocenená za dielo *Dva literárne portréty – Jelisaveta od Đura Jakšića a Lady Macbeth od Williama Shakespeara ako Femmeal*, zatiaľ čo Simonida Lončar získala cenu za dielo *Motív smrti v pamätiach Simeona Piščevića*. Ocenenia víťazom odovzdal prof. Dr. Dragan Stanić, predseda Matice srbskej, ktorý zablahoževal mladým výskumníkom a zdôraznil význam Brankovej ceny ako stimulu pre nové generácie umelcov a vedcov. Ocenené práce odovzdali členovia poroty, prof. Dr. Natasha Polovina a prof. Dr. Sanja Paripović Krčmar, ktorá vyzdvihla kvalitu, inovatívnosť a obetavosť ocenených študentov. Porotu

ocenenia tvorili prof. Vojislav Jelić, PhD. (predseda), prof. Nataša Polovina, PhD., prof. Dr. Dragana Vukičević, doc. Dr. Maja Medan Orsić a prof. Dr. Sanja Paripović Krčmar. Udeľením Brankovej ceny Matica srbská opäť potvrdila svoju úlohu pri výchove mladých výskumníkov a podpore vedeckej práce, čím pokračuje v tradícii potvrdzovania tvorivého potenciálu nových generácií.

Predstavenie nového čísla *Hrvatska revija* venovaného 1100. výročiu Chorvátskeho kráľovstva

30. januára bolo v kníhkupectve Matica Hrvatska predstavené nové číslo *Chorvátskej revue* 4/2024. Pri príležitosti 1100. výročia Chorvátskeho kráľovstva je štvrté číslo *Hrvatska revija* v celom rozsahu venované historickej postave kráľa Tomislava a jeho dobe, histórii štúdia tejto problematiky, historickej pamäti a mýtu o kráľovi Tomislavovi medzi Chorvátmi a zobrazeniu Tomislavovho charakteru a doby vo výtvarnom umení.

Matica česká: Vyšli *Matičné listy*

„Nejnovější Matiční listy se zaměřují na Josefa Jungmanna. Představují ‚jungmannovské památky‘ ve sbírkách Národního muzea s podrobným komentářem. Nechybí zde

ani zpráva o matiční činnosti v roce 2024 nebo nejnovější informační panel, věnovaný W. K. Ernstovi, který byl připraven pro obec Lipová ve Šluknovském výběžku, uvádí na sociálních sítích Pavel Muchka.“

Matica moravská: Vyšel *Časopis Matice moravské*

„Časopis *Matice moravské* 2/2024 je k dispozici u vybraných knihkupců a také v e-shopu. *Časopis Matice moravské* patří k historickým časopisům s dlouholetou tradicí. Byl založen již v roce 1869 a vycházel s výjimkou let 1883–1890 a posledních let nacistické okupace nepřetržitě. Časopis s mezinárodní redakční radou, jejímiž členy jsou renomovaní badatelé z Francie, Maďarska, Německa, Polska, Rakouska, Slovenska a Spojených států, se zaměřuje především na vydávání vědeckých studií a článků, v nichž jsou

předkládány nejnovější poznatky spjaté s dějinami Moravy, českých zemí a střední Evropy.

Od meziválečného období je *Časopis Matice moravské* recenzovaným periodikem. Vychází dvakrát ročně, přičemž rozsah jednoho ročníku se aktuálně pohybuje okolo 600 tiskových stran.

Vydavatelem časopisu je Matica moravská. Časopis je evidován v databázích Scopus, European Reference Index for the Humanities and the Social Sciences (ERIH PLUS) a v Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodiků vydávaných v České republice.“

Matica slezská: Den české státnosti

„Státní svátek Den české státnosti oslavili členové Matice slezské, pob. spolku v Bystřici nad Olší, členové Československá obec legionářská, Jednota Frýdek-Místek i zástupci obce Bystřice dnes, 28. září 2025. Starosta obce Mgr. Roman Wrobel hovořil o historii, ale hlavně o současnosti i budoucnosti obce a celé naší vlasti. Za Matici promluvila Ing. Jana Szpyrcová, poukázala na sounáležitost s historickými skutečnostmi i na souvislosti s aktuálním děním. Zástupci položili květiny k pamětní lípě u DPS v Bystřici, zazněla státní hymna i svatováclavský chorál.“

V Skopje vyšlo dielo akademika Mitevského

Skopje, 7. marca 2025 (MIA) – Nová kniha od Acad. Vitomir Mitevski *Prlichev a epická tradícia*. Vedecká práca Akad. Mitevski je výsledkom dlhoročného tvorivého zaoberania básnickou tvorbou tohto nášho veľkého básnika z 19. storočia. Kniha je v podstate syntézou mnohostranných, komparatívnych analýz dvoch hlavných básnických diel Prlicheva *Serdar a Skanderbey*, pri hľadaní básnikovej pôvodnej inšpirácie. Autor si zachováva prísny vedecký prístup k výskumu, ponorí sa hlboko do tajomstiev tvorivého básnického laboratória a odhaľuje dvojité vplyvy v týchto dvoch významných básnických dielach. Na jednej strane je známy Homérov vplyv a na druhej strane vyniká takmer nepovšimnutý vplyv byzantskej epickej tradície. Prístupom k Prlichevovej básnikovej tvorbe z týchto dvoch aspektov autor získava hlbší pohľad na genézu jeho tvorby.

Lužickosrbský rap v centre pozornosti: antológia vrhá svetlo na rap a slovanské jazyky

Serbski institut (Ústav pre výskum jazyka, dejín a kultúry Lužických Srbov): S antológiou *Rap a slovanské jazyky. Interdisciplinárne prístupy a postrehy* vydávajú editori Dr. Aleksej Tichonov a Dr. Cristiana Lucchetti (University of Zürich) publikáciu, ktorá sa po prvýkrát systematicky zaoberá prepojením rapu a slovanských jazykov. Zväzok zhromažďuje príspevky z lingvistiky, kultúrnych a spoločenských vied a ponúka nové pohľady na oblasť, ktorá bola doteraz málo preskúmaná. Jeden príspevok sa zameriava na lužickosrbský rap. Viac informácií na webe serbski-institut.de.

O svetovom slavistickom kongrese v Paríži v auguste 2025

V dňoch 25. – 30. augusta 2025 sa na parížskej Sorbonne uskutočnil 17. medzinárodný zjazd slavistov, na ktorom 850 slavistov prezentovalo aktuálne výsledky výskumov zameraných na oblasť komparatívnej filologickej slavistiky. Aj slovenskú slavistiku na tomto podujatí prezentovali viacerí slovenskí slavisti z vysokých škôl a akadémie vied v rámci viacerých sekcií, tematických blokov a okrúhlych stolov podľa schváleného programu.

Členov slovenskej delegácie na tento svetový slavistický kongres vybral Slovenský komitét slavistov, ktorý tvoria zástupcovia spoločenskovedných disciplín z oblasti jazykovedy, literárnej vedy, etnológie a histórie. Medzinárodné zjazdy slavistov sa uskutočňujú od roku 1929 s interdisciplinárnym tematickým obsahom. Cieľom týchto zjazdov je nielen prezentovať aktuálne výsledky slavistického bádania v slovanských i neslovanských krajinách, ale najmä prerokovať perspektívy ďalšieho rozvoja interdisciplinárne zameranej filologickej slavistiky. Významnú súčasť kongresu tvorili aj výstupy do oblasti vysokoškolského vzdelávania jazykov a kultúr.

V rámci slavistického kongresu sa uskutočnila tiež výstava publikácií jednotlivých národných delegácií; na výstave preto nechýbali ani publikácie členov delegácie, vedeckých a vedecko-pedagogických pracovísk na Slovensku a tiež Matice slovenskej.

28. augusta 2025 sa uskutočnilo zasadnutie Medzinárodného komitétu slavistov, na ktorom boli prerokované programové a organizačné otázky týkajúce sa ďalšej čin-

nosti Medzinárodného komitétu slavistov, najmä 18. medzinárodného zjazdu slavistov v Prahe v roku 2029, a uskutočnila sa akreditácia 36 medzinárodných vedeckých komisií pri Medzinárodnom komitéte slavistov. Činnosť medzinárodných komisií pri MKS od 16. medzinárodného zjazdu slavistov v Belehrade za roky 2018 – 2025 predstavil ich koordinátor prof. Peter Žeňuch, ktorý zdôraznil úlohu komisií pri MKS ako významný prvok medzinárodnej vedecko-organizačnej základne interdisciplinárnych slavistických filologických výskumov v globálnom kontexte a tiež aplikáciu týchto výskumov v univerzitnom vzdelávaní. Opätovne bola kreditovaná aj komisia zameraná na výskum vyučovania slovanských jazykov v medzinárodnom kontexte. Na zasadnutí Medzinárodného komitétu slavistov 28. augusta 2025 bol za koordinátora komisií pri MKS na nové funkčné obdobie do konania 18. medzinárodného kongresu slavistov v Prahe v roku 2029 schválený profesor Peter Žeňuch. (informácie poskytol Peter Žeňuch, člen Kulturologicko-filozofického odboru Matice slovenskej.)

Srbská delegácia v Paríži predstavila knihu o Jelene Anjouovskej

Riaditeľ Archívu Vojvodiny Nebojša Kuzmanovič informoval, že Paríži, v Inštitúte slavistiky, predstavili knihu o Jelene Anjouovskej, srbskej kráľovnej. Kniha je vytlačaná vo francúzštine a vydavateľmi sú Inštitút slavistiky z Paríža, Matica srbská a Archív Vojvodiny. O knihe hovorili Nikola Petrovič, autor, Dr. Dragan Stanic, predseda Matice srbskej, Dr. Filip Želez, riaditeľ Katedry slavistiky na Sorbonne a Dr. Nebojša Kuzmanovič, riaditeľ Archívu Vojvodiny. (Informácie poskytol Archív Vojvodiny.)

Vedenie Matice slovenskej v Srbsku a protokolárni hostia na Slovenských národných slávnostiach v Bačskom Petrovci

Rozhovor s Mariánom Gešperom o slovanských-zahraničných súvislostiach Matice slovenskej

Zhovárал sa Maroš Smolec pre Slovenské národné noviny

Prednedávnom ste sa zúčastnili na kultúrno-vzdelávacom podujatí Tesla Global Forum vo Vojvodine. Čo bolo jeho hlavnou náplňou?

Matičnou účasťou sme chceli pomôcť nášmu štátu pri posilňovaní kultúrnych väzieb medzi Slovenskom a Srbskom v oblasti zahraničných vzťahov. Tesla Global Forum je významné kultúrno-vzdelávacie podujatie v Srbsku, ktoré pravidelne oslavuje dedičstvo Nikolu Teslu cez interdisciplinárny program. V minulosti sa konalo napríklad aj v Austrálii. Rok 2025 predstavuje jeho trinásty ročník s dôrazom na kultúrnu výmenu, vzdelávanie mladých, prezentáciu historických miest a otvorené aktivity pre verejnosť. Na festivale bolo dvadsaťosem mladých matičiarov zo Slovenska, najmä z Lučenca, Humenného, Košíc a zo Sečoviec, ktorí sa rozhodli navštíviť Srbsko aj napriek médiami proklamovaným demonštráciám. Chceme poďakovať organizátorom festivalu, ktorí nás pozvali medzi prvými, rovnako Ministerstvu zahraničných vecí a európskych záležitostí SR za podporu tohto projektu.

Koľko dní festival trval a aké boli hlavné body jeho programu?

Samotný festival sa konal 29. až 31. augusta 2025 vo Vojvodine – v Novom Sade a v Sremských Karlovcach. Uskutočňovali sa tu rôzne kultúrne a spoločenské aktivity ako prednášky, okrúhle stoly, výstavy, návštevy kultúrnych pamiatok či stretnutie slovenskej, v tomto prípade mladomatičnej a srbskej mládeže. A to všetko v zmysle cieľa festivalu popularizovať Teslovo dielo aj medzi mladou generáciou, inšpirovať študentov cez kultúrne, vedecké a duchovné aktivity, spájať akademickú obec, umelcov, kultúrne osobnosti a odborníkov z rôznych národov. Naša delegácia prvý deň navštívila Maticu srbskú založenú v roku 1826, ktorá bude mať na budúci rok veľké oslavy dvojstého výročia, na ktoré nás pozvali. Absolvovala prehliadku historickej budovy, obohatenú výkladom predsedníčky srbských mladých matičiarov Mileny Kuličovej. Navštívila novosadský Rozhlas a televíziu Vojvodiny, kde uvidela vysielanie Slovenskej i Rusínskej redakcie. V Bačskom Petrovci prišla na návštevu dcérskej Matice slovenskej v Srbsku. V sobotu

Mladí matičiari zo Slovenska navštívili aj Archív Vojvodiny v Novom Sade.

Mladí matičiari zo Slovenska a Srbska v Srijemskom Karlovcu (Srbsko) s rektorom pravoslávneho seminára Milanom Jovovićom

30. augusta sa program sústredil najmä na storočnú vedeckú inštitúciu – Archív Vojvodiny.

V poslednom období ste ako predseda MS viackrát navštívili dolnozemskej Slovákov. Matica slovenská vyhlásila rok 2025 za Rok zahraničných Slovákov. Ako vnímate vývoj a situáciu Slovákov žijúcich v zahraničí?

Aj keď Matica slovenská nemá dostatočné rozpočtové prostriedky na priamu podporu zahraničných Slovákov a agendu finančnej podpory nám štát odňal už pred dvadsiatimi rokmi, využívame svoje kontakty na podporu slovenských krajaných komunit za hranicami. Slováci žijú vo Vojvodine už dvestoosemdesiat rokov a ide o veľmi húževnatú i stále početnú komunitu. Rovnako slovenské oblasti sú aj v Chorvátsku a Rumunsku či na Ukrajine. Nesmieme nikdy resignovať na ich podporu, v tomto by sme mali podporiť predovšetkým slovenské matice v zahraničí, ktoré sú autentické organizácie založené slovenským národom. Matice dokázali, že vedeli prežiť aj ťažkých podmienkach a rozvíjať národnú identitu a kultúru.

Zúčastnili ste sa aj na nedávnych Slovenských národných slávnostiach v Báčskom Petrovci. Poznačil ich nepríjemný incident medzi krajanmi a domácimi obyvateľmi srbskej národnosti. Ako by ste hodnotili tento konflikt a následne komentáre na Slovensku?

Nebol to slovensko-srbský národnostný konflikt, to je zavádzanie médií. Rozsahom skôr šarvátka bola poznačená predovšetkým politickým bojom medzi vládou stranou a formujúcou sa opozíciou, pričom Slováci sú zastúpení aj na jednej, aj na druhej strane. Bol som prekvapený, ako to médiá neprimerane nafúkli. Celé sa to odohralo na veľmi malom priestore – rozsahom nie viac ako jeden dvor, kde bolo možno vyše pätnásť ľudí. Šarvátka trvala pomerne krátko, aj po nej na mieste zostalo niekoľko ľudí, ktorí tam diskutovali. Demonštrácie v Srbsku nemajú národnostný, ale vyslovene politický charakter a vyplývajú zo sociálno-ekonomických problémov, ktoré pretrvávajú v Srbsku posledných dvadsaťpäť rokov. Uvediem ako zaujímavosť, že za štyri dni Tesla festivalu som nevidel v Novom Sade ani jedného demonštranta – mesto žilo letným životom s množstvom turistov.

Mgr. PhDr. Ľuboš Blaha, PhD.

Rozhovor s nezaradeným poslancom Európskeho parlamentu Ľubošom Blahom o slovanstve a Európskej únii

Filozof, politológ a europoslanec PhDr. Ľuboš Blaha, PhD. špeciálne pre časopis *Slovanský obzor*

Zhovárал sa poverený šéfredaktor Lukáš Perný

Časopis *Slovanský obzor* je čiastočným realizovaním sna Pavla Jozefa Šafárika a Jána Kollára, ktorí plánovali založenie časopisu reflektujúceho vzájomnú kultúrnu výmenu medzi slovanskými národmi. Ako vnímate fakt, že sa táto vízia podarila naplniť práve v tomto časopise, a súčasne, že sú to práve Slováci, ktorí ako jediní v súčasnosti realizujú myšlienku kultúrnej výmeny medzi slovanskými národmi na inštitucionálnej úrovni či už vedecky kongresmiatic, rôznymi spolupracami, alebo popularizačne týmto časopisom?

Je to jeden zo smutných paradoxov dnešného sveta. Napriek obrovskému rozmachu komunikačných technológií v uplynulých desaťročiach, slovanský svet ako úžasná entita, ktorá by po každej stránke mohla svojou synergiou vytvoriť ohromujúce veci, nemá snahu, a zdá sa, že ani najmenšie pomyslenie na to, aby hľadala to, čo by ju mohlo spájať. Pritom, keď sa pozrieme na neslovanské národy žijúce okolo nás, vidíme, že slovanský svet predsa len je iný, je svojský. Slovanské národy patria k sebe, tak ako k sebe patria príslušníci jednej rodiny. Je výborné, že existuje časo-

pis, ktorý je platformou na šírenie slovanských myšlienok, pretože tu je obrovský priestor na odkryvanie našej ukrytej spoločnej identity. Prirovnal by som to k veľkému poľu, ktoré vyzerá byť iba nekonečnou rovinou s pár rozpadnutými budovami, ale pod ktorým archeológovia ešte len musia odkryť čosi, čo kedysi bývalo obrovským mestom.

Je Európska únia kompatibilná s myšlienkou slovanskej spolupráce?

Aj keď si odmyslíme dnešnú podobu Európskej únie – ktorá sa viac než na čokoľvek iné podobá na štruktúru na ovládanie európskych národov – a vzali by sme do úvahy len jej teoretickú, nikdy nerealizovanú formu, tak ako bola prezentovaná pri jej zakladaní, tak musíme konštatovať, že EÚ nielenže nijako nepomáha slovanskej vzájomnosti, ale dokonca je to projekt a priori zameraný vlastne proti tejto myšlienke. Aj v ideálnej, teoretickej podobe je EÚ totiž postavená na paneurópanstve, teda na predstave, že všetky európske krajiny sú si rovnako blízke, všetky sú rovnako európske a žiadne nie sú si bližšie než iné. Ak by

sa však situácia zmenila, ak by sa EÚ napríklad výrazne štrukturálne pretransformovala, tak by mohlo dávať zmysel, že by stredoeurópske a východoeurópske štáty s podobnou ekonomickou úrovňou, geopolitickými realiami, historickými väzbami a prevládajúcim slovanským životom sformovali nové východoeurópske spoločenstvo, už nie V4, ale povedzme čosi ako V8, V10... Toto samozrejme sú iba veľmi predbežné úvahy, zatiaľ nič z toho nie je na programe dňa a v ceste k takémuto, opakujem, hypotetickému scenáru ešte leží množstvo prekážok. V neposlednom rade svätoplukovské preklatie slovanských národov, ktoré je, samozrejme, výdatne živé nepriateľmi. Tí vedia, že keby sa slovanský svet spojil, bol by z každého hľadiska nesmiernou silou, a to je ich najväčšia nočná mora.

Európska únia bola založená na mierových princípoch. Kollár a Šafárik taktiež písali o tom, že ide prioritne o humanizmus a osvietenú mierovú spoluprácu medzi národmi. V súčasnosti sme pod vplyvom konfliktu medzi našimi východnými bratmi vystavení neustálemu rinčaniu zbraňami. O vojne sa hovorí už takmer všade. Súčasný premiér povedal, že Slovensko nezatahne do žiadneho vojnového konfliktu. A ako vieme z historických skúseností, ak príde vojna, všetko je zbytočné. Z miesta zostanú ruiny, z veľkolepých plánov iba pud prežiť. Je možné zvrátiť šialený kurz Európy a celého sveta k vojne? A ak áno, čo pre to urobiť?

Neostáva nám nič iné, iba dúfať, že kvôli zvráteným chúťkam alebo nejakému tragickému omylu sa nestane to najhoršie. Ja verím, že ľudstvo má šancu vyhnúť sa jadrovej vojne, prežiť túto nebezpečnú fázu svojho vývoja a dospieť k novej, multipolárnej geopolitickej architektúre, ktorá bude principiálne stabilnejšia a bezpečnejšia než tá dnešná. A čo môžeme pre to urobiť my? Naše možnosti ako jednotlivcov sú, samozrejme, veľmi obmedzené, ale niečo predsa. Vzdelaný a múdry národ si môže zvoliť politikov, ktorí budú robiť múdru politiku. Kým budeme mať na čele štátu mierového a zodpovedného politika ako je Robert Fico, a kým platí v EÚ právo veta, tak môžeme aj my povedať, že je to tak trochu aj naša zásluha, že dejiny ľudstva sa zatiaľ neskončili jadrovou apokalypsou.

Ako si predstavujete vy ideálnu Európu?

Samozrejme, ideál neexistuje, to je niečo, k čomu sa dá iba približovať. Ideálne by bolo, keby Európa bola bratstvom národov, ktoré všetky žijú v harmónii, spolupracujú na prospech všetkých strán a nesnažia sa vytvárať spolky namierené proti niekomu inému, ale svoju prirodzenú kultúrnu a etnickú blízkosť využívajú na rozvíjanie vlastnej, ale súčasne aj skupinovej identity. Konkrétne napríklad slovanské národy majú prirodzený predpoklad na intenzívnu vzájomnú spoluprácu vďaka tomu, že majú podobný jazyk, kultúru, spôsob rozmyšľania, mentalitu, vrátane napríklad aj takých vecí, ako je sociálne cítenie či vnímanie spravodlivosti. Takže si viem predstaviť, že by Slovensko bolo súčasťou združených európskych národov a súčasne aj súčasťou nejakého slovanského spoločenstva. Hovoríme o ideálnej situácii, ale ja by som v niečom takom nevidel žiadny skutočný rozpor. Napríklad nevidím rozpor v tom byť Slovákom, ale súčasne aj Európan a Slovan. V nás Slovákoch je všetko z toho, a preto nie je správne a nie je dôvod sa niektorej časti svojej identity snažiť vzdať na úkor nejakej inej. Tak ako máme gény od otca aj mamy, my Slováci sme súčasťou

Západu aj Východu, tak sa s tým máme zmieriť a môžeme to využiť ako výhodu.

Ktoré sú vaše obľúbené osobnosti slovanského sveta a slovanskej idey?

Ťažko vyzdvihnúť len jedného z mojich obľúbencov. V mnohom ma inšpiroval J. B. Tito, ale to by bolo na dlhšie, možno nabadúce. Ale môžem spomenúť napríklad aj poslednú zo spomínaných osobností, Vladimíra Clementisa. Bol vlastenec, Slovak a Slovan, ľavicový politik, stúpenec priateľstva medzi národmi, ktorý si vždy stál za svojím názorom, aj keď ho to nakoniec stálo život. Keď sa po vojne zakladalo Všeslovanské združenie, vizionársky povedal, že s novými časmi čaká svet veľká slovanská budúcnosť. Mal pravdu, slovanský svet v nasledujúcich dekádach dosiahol nevídané úspechy, poslal prvého človeka do vesmíru, vybudoval spoločnosť, ktorá nebola dokonalá, ale svojím spôsobom bola unikátnym, prvým naozaj vážnym a dlhodobým pokusom naplniť predstavy a ideály mnohých generácií o spravodlivom svete, kde nebude chudoba, zotročovanie, vykorisťovanie človeka človekom. Ja nepochybujem o tom, že slovanská duša a slovanský um ešte len čaká veľká budúcnosť, ako to predpovedal Clementis. Pri tejto príležitosti je možno namieste pripomenúť, že my Slováci sme síce malý národ, ale sme prirodzeným centrom slovanského sveta. Slovenčina sa vraj najviac podobá pôvodnej praslovančine, z ktorej sa odvinuli všetky moderné slovanské jazyky. A určite nie náhodou práve viacerí Slováci, proporčne viac než myslitelia z iných slovanských národov, boli z celoeurópskeho pohľadu významnými protagonistami myšlienky slovanskej vzájomnosti. Žiaden iný slovanský národ nemá tak blízko ku všetkým vetvám slovanstva – či k severným, južným, západným, alebo východným Slovanom. Možno je prirodzeným poslaním nás Slovákov zjednocovať a spájať Slovanov. Aspoň ja to takto vnímam a v rámci mojich možností politika sa o to usilujem.

Výlučnú zodpovednosť nesie poslanec, ktorý financuje túto politickú a informačnú činnosť. Európsky parlament nie je zodpovedný za žiadne použitie informácií, ktoré tieto materiály obsahujú.

Ľuboš Blaha. Zdroj: <https://www.europarl.europa>

JÁN HOLLÝ – PEVEC DÁVNÝCH VEKOV

Pavol Parenička, Slovenský literárny ústav Matice slovenskej

Ján Hollý, jeden z najvýznamnejších slovenských básnikov, je ponímaný na Slovensku i v slovanstve v pozícii básnického barda. Preslávil sa ako autor klasicistických eposov z národnej histórie, lyrických selaniek a prekladov z antickej poézie, ale aj tvorbou duchovných piesní, ktoré písal v bernolákovčine. Vo výpravných epických dielach poeticky majstrovským spôsobom spracoval veľkomoravskú a cyrilo-metodskú tematiku v kontexte súvekých všeslovanských úsilí. Súčasne v 30. a 40. rokoch 19. storočia stal vrcholným umeleckým reprezentantom druhej generácie katolíckych bernolákovcov, ale jeho dielo inšpiratívne a uvedomovavo pôsobilo aj na formovanie národovectva evanjelických štúrovcov, ktorí ho osobne poznali a často navštevovali.

Roku 1840 Ľudovít Štúr uverejnil stat' *Zásluhy Slovanov o európsku civilizáciu*, v rámci ktorých osobitne na vedeckom a literárnom poli zdôraznil prínos viacerých osobností slovenského pôvodu do kultúrnych hodnôt starého kontinentu, pričom podľa neho géniami slovanstva boli Poliaci Mikuláš Kopernik a Adam Mickiewicz, Chorvát Ivan Gundulić, Česi Jan Amos Komenský, Josef Kajetán Tyl a Karel

Hynek Mácha, Rusi Alexander Sergejevič Puškin a Nikolaj Vasilievič Gogol'. Zo Slovákov do tejto skvelej galérie zaradil Jána Hollého a Jána Kollára. Očarený Štúr, vodca slovenského národného hnutia a literárneho života na Slovensku, charakterizoval impozantnú osobnosť Jána Hollého ako človeka i umelca viacerými epitetami pretavenými do uznanlivých slov: „*Vysokej a vážnej postavy, prísny a našský,*

tichý a odhodlaný, nadchnutý a krotký, prostý a srdečný, pracovitý a skromný.“ Ďalej si kladie akoby rečnícku otázku súčasne obsahujúcu i odpoveď: „*Či nie tento muž bez nárokov, či nie je tento stavec vznešený pravý obraz našinca?*“ Napokon Štúr vyriekol konečný výsledok: „*Hollý je hviezda prvej veľkosti na nebi poézie slovenskej.*“ Od narodenia hviezdneho básnika Jána Hollého uplynulo 240 rokov. Na Jána Hollého odmalička a mladá dýchala národná história a vplývali naňho prírodné krásy, najmä striebřité pásy veľkých riek, obkolesené pahorkami, hájmi a roľami, ktoré vznikali vysušením lužných lesov. Jeho rodisko Borský Svätý Mikuláš, dnes Borský Mikuláš, na Záhorí, kde uzrel svetlo sveta 24. marca 1785, omývali vody Myjavy a Moravy i neďalekého Dunaja a vežili sa tu malokarpatské vršky. Nimi prechádzala hranica medzi Záhorím a Dunajskom, Borskou a Podunajskou nížinou. Na pieskovej pôde riečnych nív sa darilo roľníctvu odnepamäti (aj Hollého rodičia sa živili ako roľníci), čo sa dialo už v dobách starých Slovanov a Slovákov, ktorých božstvá prebývali v týchto malých kopcoch a prilahlých borovicových či búrskych alebo borských hájoch. A s roľníčením slovenského ľudu išla ruka v ruke jeho zbožnosť. Po pohanskej epoche sa aj v tomto regióne silne zakorenilo kresťanstvo a cyrilo-metodský kult. A v tomto smerovaní vyrástli v toku Moravy a Dunaja slovenské politické, kultúrne, náboženské a vojenské centrá, ako boli Devín, Mikulčice, Šaštín, Skalica, Bratislava a Trnava, všetko miesta a mestá, kde sa Ján Hollý modlil a kde študoval na gymnáziách a v seminároch. Tento posvätný kúsok rodnej zeme a jej minulosti sa stal svetom jeho driemajúcich básnických inšpirácií.

*„Prospevujem, jak viprosení s Cárihradu bratri,
Konštantín a Metod, ku tatranským došli Slovákom,
jak márně po celěj vibrátli krajině modlárstvo,
a všelikí národ v křesťanskěj pravdě i bozkém
zákoňe vicvičení spasitelněj získali víre.“*

Táto veršovaná pointa Hollého z predspevu eposu *Cirillo-Metodiada* je dokladom zbožnosti Slovákov, u ktorých ju hlboko zasiali solúnski bratia a apoštoli Slovanov sv. Cyril a Metod. Po dokončení štúdií teológie v Trnave a vysvätení za rímskokatolíckeho kňaza sa od roku 1808 hneď na prvej kaplánskej stanici v Pobedime Ján Hollý dennodenne stretáva s ruinou veľkomoravského hradiska, ktorá aj po dlhých vekoch vyžarovala slávnú minulosť, čo mladého básnika čoraz viac fascinovala. A aká vlastne bola naša história? Na to raz poeticky plnohodnotne odpovedia jeho národné eposy.

Aj ďalšie pôsobisko kaplána Jána Hollého, mestečko Hlohovec – alebo Frašták či Galgóc, kde bol kaplánom v rokoch 1812 až 1814 spomínali už ranofeudálne franské kroniky a hlaholské zlomky hlohovské. Ale najdlhšie Ján Hollý – od februára 1814 do mája 1843 – pôsobil ako rímskokatolícky farár v malebnej trnavskej obci Madunice. Po napoleonovských vojnách si mohla vydýchnuť celá Európa, aj Uhorsko a Slovensko, i Madunice. V tamojšom Kostole Narodenia Panny Márie kázal a meditoval na chválu Boha, kňazstva, bernolákovských tovarišov, náboženských i literárnych prác jeden z ich stredov Ján Hollý. A súčasne od skorej jari do neskorej jesene ho milá múza Umka lákala do hája Mlích, kde pod jej dohľadom a stáročným dubiskom vo farskej záhrade sa rodili jeho preklady,

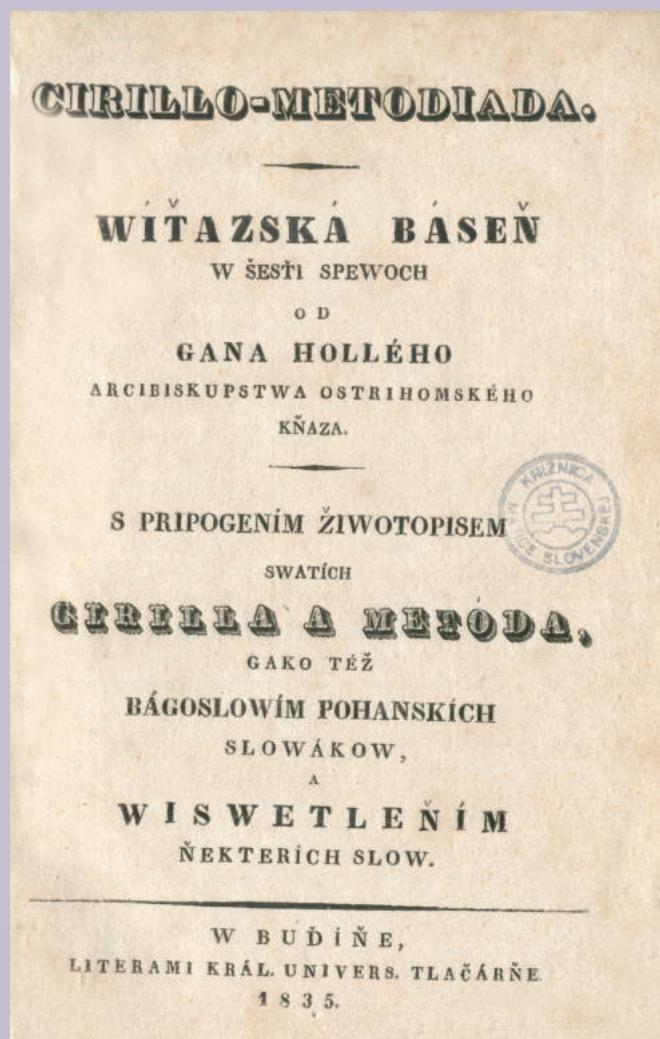
pôvodná lyrická, epická i duchovná tvorba, ktorá dovedty nemala v slovenskej literatúre obdoby.

Vo vrcholnom tvorivom období a umeleckom vzopätí počas tridsaťročného účinkovania v Maduniciach sa Ján Hollý sprvu učil na antických autoroch ťažké básnické remeslo, lebo tak si to vyžadoval zložitý kanón klasicistickej poézie. Pentametre, hexametre a iné náročné časomerné veršové techniky Homéra a Theokrita, Ovídia a Horácia, ale predovšetkým Vergília sa z gréčtiny a latinčiny zásluhou jeho prekladateľského génia transformovali do bernolákovčiny, lebo to bola vtedy naša spisovná slovenčina. A z rímskej literatúry Hollý jednoznačne najviac miloval Vergília, predovšetkým jeho epos *Eneida*, hovoriaci o zakladateľoch a nositeľoch slávy slávneho Ríma, o Rimanoch a ich cnostiach. A Hollý nebol sám, na strane jeho prekladov a básnictva stáli početní bernolákovskí druhovia a ich vedúce osobnosti. O Hollého talente sa rozprávalo v arcibiskupskom paláci uhorského prímasa Alexandra Rudnaya v Trnave i v Ostrihome a jeho pravej ruky ostrihomského kanonika Jura Palkoviča. Hollý svojho tútora a mecenáša Palkoviča podrobne informoval: „*Ja včil Virgiliovu Eneidu už desátí ráz začínám popravovať, strúhať, pilovať a hladiť, abi tím dokonálejšie bolo preloženie toto*“. Písal sa rok 1828.

Pod záštitou Rudnaya a Palkovičovým vedením sa do bernolákovčiny po tridsaťročnom úsilí preložila *Biblia* aj zásluhou slovníka dávnejšie zosnulého Antona Bernoláka. Akí to len museli byť múdri a prezieraví ľudia, ten kardinál Rudnay a kanonik Palkovič, ako kedysi dávno solúnski bratia sv. Cyril a Metod, ktorí prví dali preložiť *Písmo sväté* do staroslovienčiny, ale z tohto veľkolepého diela sa do čias prvej a druhej generácie bernolákovcov na prelome 18. a 19. storočia po miléniovej dobe zachovali iba nepatrné hlaholské a cyrilské zlomky. Náboženstvo a viera je samo osebe silná motivácia, ale vždy išlo ruka v ruke vedno s literatúrou a kultúrou, a preto s Božím slovom sa rodilo i slovo poetické, po Cyrilovom aj Hollého, lebo to sú určite spojité nádoby nášho písomníctva.

„*Umko milá, jestliž mñe si v mích kedi prispela pesňách, včil najvác prispej na pomoc*“ – úpenlivo prosí Ján Hollý básnickú múzu slovanstva pri tvorbe svojho vrcholného diela národného hrdinského eposu *Svatopluk*, ktorý vyšiel roku 1833 v Trnave. Poeticky v ňom priblížil dramatické osudy zakladateľa a najväčšieho nositeľa slávy slávnej Veľkej Moravy, vlastne prvého Slovenska, ale aj jeho obyvateľstva, predkov Slovákov a ich cností. Hollého hrdinské podanie *Svatopluka* jednoznačne patrí medzi najväčšie, najpôsobivejšie a najinšpiratívnejšie diela celej slovenskej literatúry a kultúry vôbec.

Kto dnes vie, že filologicky, ideologicky a literárne Slovákov emancipovali klasicistickí bernolákovci na čele s Antonom Bernolákom, Jurajom Fándlym a ďalšími vyše päťsto literárne činnými členmi Slovenského učeného tovaríšstva, vrátane rebelujúceho Jozefa Ignáca Bajzu. Po prvej prišla i druhá generácia bernolákovcov s géniom Jána Hollého, ucťevaného autora národných eposov *Svatopluk* a *Cirillo-Metodiada*, aj s budínskym Spolkom milovníkov reči a literatúry slovenskej a jeho almanachom *Zora*. O bernolákovcoch sa Štúr pochvalne vyjadril, lebo „*k samotvornému životu slovenskému táli a razili nám cestu znamenitý náš Bernolák a jeho nasledovníci: výborný Fándly, úprimný Ottmayer, vznešený, neúnnavne pracovitý a obetavý Hamuljak a naposledok ten, čo zo všetkých nás najlepšie prežil starý, dávno zahaslý vek náš a terajšie naše časy, náš spevný, hlboko dojímavý Hollý.*“

Súčasníkmi štúrovcov boli bernolákovci druhého a tretieho pokolenia, ktorým sa tieto superlatívy Štúra na margo svojich predchodcov určite páčili. Aj preto sa katolícki intelektuáli stali zásadným spojencom evanjelických štúrovcov v období vrcholiaceho národného obrodenia a zjednotenia v oblasti ideovej, ľudovýchovnej a napokon aj rečovej. Štúr a jeho druhovia si však z bernolákovcov najviac zamierovali národného barda Hollého. Kedy mohli, vtedy pevca vekov dávnej slovenskej minulosti navštevovali v Maduniciach a na Dobrej Vode. Pýtali si od neho požehnanie pre svoje národnobuditeľské počiny.

Ján Hollý, okrem *Svatopluka*, na pamiatku sv. Cyrila a Metoda napísal duchovný epos *Cyrillo-Metodiada*, menej známou historickú výpravnú báseň *Sláv*, ale aj množstvo lyrických selaniek a príležitostných básní. No Ján Hollý sa činil aj v oblasti duchovnej poézie, kde k jeho vrcholným vzopätiam patrí *Katolícki spevník* z roku 1842, z ktorého náboženské piesne spievajú veriaci do dnešných dní. A potom 3. mája 1843 prišla veľká tragédia, keď v Maduniciach zhorel Hollého kostol i fara, a popri fyzickom zranení i duševnom otrase ľahlo popolom aj básnikovo zdravie a odmlčala sa jeho básnická lýra. Po tomto nešťastí odišiel z Maduníc slepý bard, nazývaný slovenský Homér, na penziu k priateľovi Martinovi Lackovičovi na Dobrú Vodu do prostredia lesov Malých Karpát, ktoré lemovali Hollého životné i umelecké osudy. V Dobrovodskej kotline a oáze pokoja sa uzavrela požehnaná pozemská púť Jána Hollého 14. apríla 1849. Symbolicky o päť rokov neskôr: 11. mája 1854 posledným verejným prejavom Ľudovíta Štúra bola slávnostná reč pri odhalení pomníka Ladislava Dunajského

na hrobe Jána Hollého na Dobrej Vode. Pri tejto príležitosti vtedy naši národovci zaspievali Štúrovu báseň *Pri pomníku Jána Hollého* na nápev ľudovej piesne *Veje vietor, veje, od Tatier k Dunaju*:

*V dobrovodskej stráni vysoká mohyla,
nad kýmže sa nesieš, koho si pokryla?
Leží v lone mojom ten váš všetkých milý,
spevy jeho sladké všetkých vás spojili.
Tu tá jeho vážna schýlila sa hlava,
tu leží pokrytá Slovákov oslava!
Neskryvaš, mohyla, len ostatky jeho,
tie spevy sa nesú i z hrobu nemého.
A s nimi zalieta i to bystré oko
tou našou rodinou ďaleko, široko!*

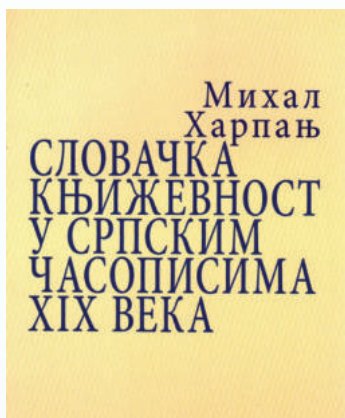
Nebyť poézie, nemali by sme Jána Hollého, ale ani jemu porovnateľných – dávneho predchodcu Konštantína Filozofa, či nasledovníkov Andreja Sládkoviča a Pavla Országha Hviezdoslava.

Ich básnické slovo a umelecké majstrovstvo sa stalo okrem literatúry aj symbolom i imanentnou časťou našej národnej kultúry. Rozvíjalo slovenčinu do netušených možností. Utužovalo naše jazykové i národné povedomie. Spevňovalo kresťanskú vieru. Vyhĺbilo korene slovenskej identity.

Aj preto do nej svojho času s týmto vznešeným poslaním plnými silami vlieval životodarnú slovnú, básnickú a duchovnú miazgu pevec vekov dávnych, národný bard Ján Hollý, od ktorého narodenia uplynulo 240 rokov.

V novom čísle *Slovanského obzoru* prinášame ako novinku **prehľad zaujímavých publikácií zo slovanského sveta**. Slováci žijúci v Srbsku vydali ešte v roku 2022 zásadné publikácie v kooperácii s Archívom Vojvodiny zamerané na slovensko-srbské kultúrne vzťahy. Archív Vojvodiny tiež vydal srbský preklad slovenských rozprávok Pavla Dobšinského, ktorý má v roku 2025 140. výročie úmrtia. Matica slovenská v Srbsku vydala v spolupráci a Archívom Vojvodiny trojzväzkové dielo *Fragmenty z dejín Matice slovenskej v Južoslávii*, ktorého autorom je Slovák žijúci v Srbsku akademik Ján Babiak. V rámci srbsko-slovenskej kultúrnej výmeny je zásadným projektom *Antológia srbskej a slovenskej poézie* s titulom *Nežnosť slovanská*, ktorý vydala Matica srbská. Odporúčame tiež knihu Loeša Šatavu *Lužičtí srbové*, ktorá prehľadne prezentuje dejiny a súčasnosť slovanského etnika žijúceho na území Nemecka. V programe Kollára a Šafárika bolo

zriadenia slovanských knižníc, ktoré by sprostredkovali kultúrnu výmenu medzi slovanskými národmi. Tento ambiciózny projekt zatiaľ nie je realizovaný, no čiastočne ideu oživilo Fórum slovanských kultúr, ktoré sídli v Lubľane a vytvorilo edíciu 100 SLOVANSKÝCH ROMÁNOV (vo výbere uvádzame slovinský prínos, dielo *Volám sa Damián* od Suzany Tratnikovej). Matica slovenská a jej expredsa Milček Komelj vydali knihu o slovinskom historikovi umenia a akademikovi Franceovi Stele. V Rumunsku vyšla kniha Patrika Šenkára o slovenskom prozaikovi z Maďarska Michalovi Hrivňákovi. Pri príležitosti 175. výročia založenia Matice lužickosrbskej vznikla publikácia *Vedomosť pre všetkých*, kde je o. i. spomínaný aj časopis *Slovanský obzor*. Záverom ešte treba uviesť dve publikácie, na ktorých sa podieľal Archív Vojvodiny, a to *Romantizmus v srbsko-slovenských literárnych stykoch a Srbsko-slovenské kultúrne styky a národné identity*.

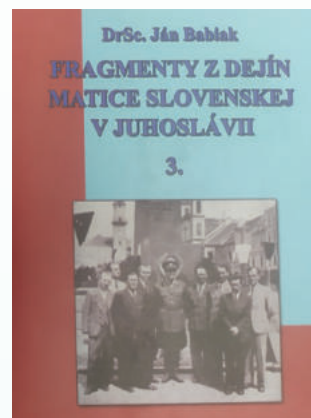
Michal Harpáň: Slovačka književnost u srpskim časopisima XIX veka. Novi Sad : Matica srpska, Novi Sad, Arhiv Vojvodine a Matica srpska, Novi Sad, 2022

Zdenka Valent Belić: Slika Srba u Slovačkoj književnosti. Novi Sad : Arhiv Vojvodine a Matica srpska, Novi Sad, 2022

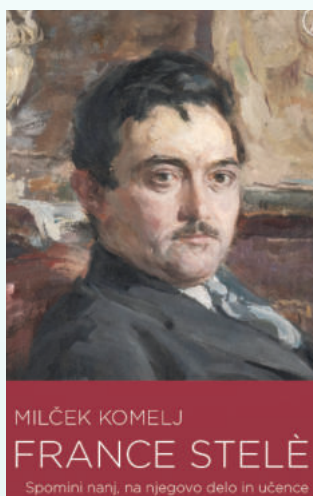
Pavol Dobšinský: Zlatá kniha slovenských rozprávok v preklade Zdenky Valent Belić, Novi Sad : Archív Vojvodiny, 2024

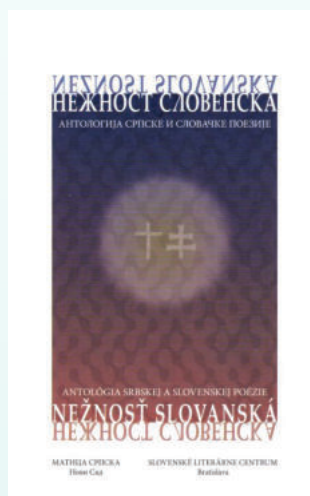
Ján Babiak: Fragmenty z dejín Matice slovenskej v Južoslávii 3. Nový Sad, Bač. Petrovec : Archív Vojvodiny a Matica slovenská v Srbsku, 2023

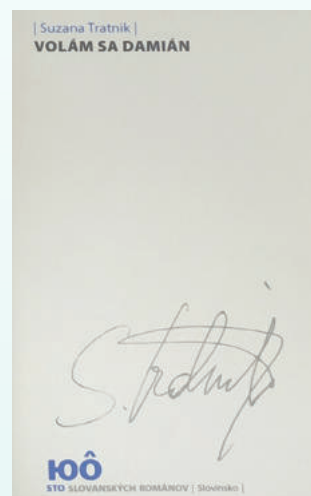
Leoš Šatava: Lužičtí Srbové na přelomu 20./21. století. Etnicita – jazyk – historie – kultura. Epocha, 2020

Milček Komelj: France Stelè. Spomíni nanj, na njegovo delo in učenje. Lubľana: Matica slovenská, 2025

Antológia srbskej a slovenskej poézie: Nežnosť slovanská. Dvojazyčné vydanie antológie srbskej a slovenskej poézie autorov narodených po roku 1945. Novi Sad : Matica srbská, 2024

Suzana Tratnikova: Volám sa Damián. Lubľana : Slovenské literárne centrum a Fórum slovanských kultúr, 2008

Patrik Šenkár: Prozaik Michal Hrivnák. Nadlak (Rumunsku): Vydavateľstvo Editura, 2024

Nebojša Kuzmanović: Romantizmus v srbsko-slovenských literárnych stykoch. SVC, Archív Vojvodiny, 2023

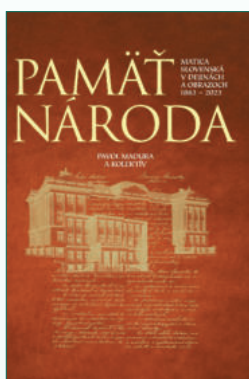
Srbsko-slovenské kultúrne styky a národné identity (zborník). Archív Vojvodiny, UMB, Inštitút politických štúdií, 2024

Anja Pohončowa, Theresa Jacobsowa, Ines Kellerowa wud. Wědomosc za wšitkich. Maćica Serbska po 1990. Budyšin : Serbski institut, 2024

Slovenský prínos do knižnice slovanského sveta

MADURA, Pavol (ed.). *Pamäť národa. Matica slovenská v dejinách a obrazoch (1863 – 2023)*. Martin : Matica slovenská, 2025, 384 s. ISBN 978-80-8128-336-9.

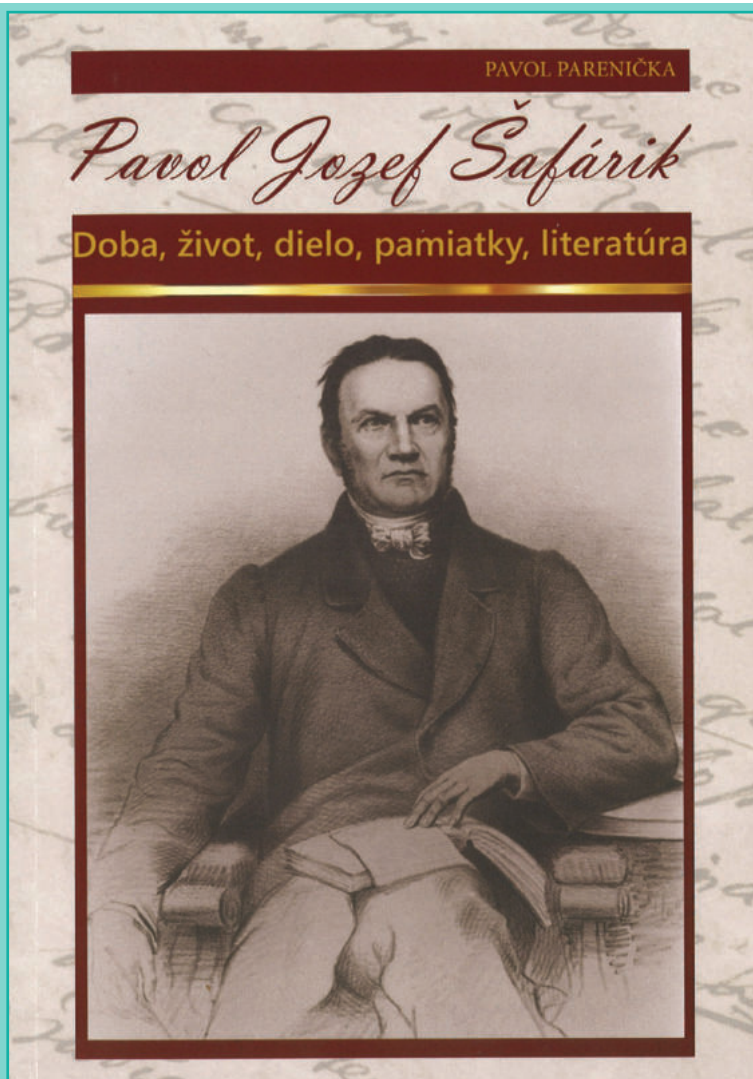

Matica slovenská periodicky počas celej doby svojej kontinuálnej 16-ročnej činnosti vydáva pre verejnosť pamätnice vo forme reprezentatívnych publikácií. Posledná z tohto radu pamätníc *Zlatá kniha Matice slovenskej*, vyšla v roku 2008 od dvojice autorov Michala Eliáša a Štefana Haviara. Po sedemnástich rokoch je už nedostupná, a preto v poslednom období podobný reprezentatívny tlačový výstup inštitúcie chýbal.

Každá z pamätníc je, reflektujúc na svoju dobu, iná. Avšak *Pamäť národa* sa výrazne odlišuje od všetkých ostatných už na prvý pohľad svojou obsiahlosťou s rozsahom 384 strán vo formáte A4, ktorý značne prevyšuje všetky doteraz publikované. Okrem toho je aj najbohatšie ilustrovaná – nachádza sa v nej vyše šesťsto fotografií. Jej jedinečnosť spočíva aj v obsahu. Kým doteraz boli čitatelia zvyknutí najmä na historické zameranie pamätníc, *Pamäť národa* venuje väčšinu svojho obsahu súčasnej činnosti Matice slovenskej, čo bolo prvoradým cieľom koncepcie jej zostavovateľa a autora myšlienky. Pavol Madura sa rozhodol podrobne prezentovať súčasné všestranné pôsobenie Matice slovenskej s jej vedeckými, odbornými, vydavateľskými a ďalšími aktivitami. A to nielen v rámci jej ústredia, ale aj v širšom zábere, ktoré zahŕňa činnosť matičiarov v regiónoch cez sieť matičných oblastných stredísk a miestnych odborov Matice slovenskej. Tento cieľ vyplýva z potreby vyzdvihnúť bohaté aktivity Matice slovenskej, ktoré spočívajú v organizovaní stoviek kultúrno-spoločenských a odbornovo-vedeckých podujatí, aby sa tak dostali do povedomia širšej verejnosti. Monografia začína pestrým putovaním dejinami Matice slovenskej, ktoré tvoria približne tretinu obsahu.

V detailoch neobchádza ani historický vývoj po roku 1989, kde obzvlášť venuje pozornosť premenám Matice a jej omladzovaciemu procesu po nástupe predsedu Mariána Tkáča, a o to viac najmladšieho predsedu Matice slovenskej Mariána Gešpera. Vďaka nim sa začala v Matici slovenskej generáčnaná výmena a s tým súvisiaci aj pozitívny prelom vo všestrannosti aktivít. Putovanie dejinami uzatvára rok 2023, ktorým si Matica slovenská pripomenula stošesťdesiate výročie svojho založenia. Čitatelia tu nájdu svedectvo o širokom pôsobení profesionálnych aj dobrovoľných matičiarov. Publikácia predstavuje vedu a výskum na matičných pracoviskách, vydavateľské a informačno-prezentačné aktivity vrátane všetkých periodík. Venuje sa členskej základni, regionálnej práci matičiarov a vedeckým a záujmovým odborom Matice slovenskej. Dáva priestor aj matičnej tlačiarne Neografii a Šatnici so svojimi unikátmi. Celé dielo dopĺňajú prílohy, kde si čitateľ môže nájsť bibliografiu k dejinám Matice, prehľad vyhlásených matičných rokov, zoznamy vydavateľskej produkcie, odhalených búst a pamätníkov, historických dokumentov či vyhlásenia Matice slovenskej k spoločensko-verejným udalostiam za posledné obdobie. Na príprave publikácie sa podieľalo vyše päťdesiat autorov a spolupracovníkov z celého Slovenska. Sú nimi vedúci pracovníci jednotlivých pracovísk a odborov Matice slovenskej, ktorí najlepšie vedia opísať svoju prácu, a teda publikácii pridali hodnotu autentickej. Spoločne tak ukázali mimoriadne rozpätie matičného pôsobenia na celom území Slovenska i v zahraničí. Obraz, ktorý spoločne vytvorili, dáva súčasne odpoveď aj o zmysle a existencii samotnej inštitúcie. Stošesťdesiatročná história a činnosť Matice slovenskej si priam vyžadovala monumentálne dielo, v ktorom by mohla byť navždy zapísaná, a to sa aj podarilo zásluhou editora a jedného z autorov tejto prelomovej publikácie *Pamäť národa* s podtitulom *Matica slovenská v dejinách a obrazoch 1863 – 2023*, Pavla Maduru.

Mgr. Zuzana Kyzeková Füle

PARENIČKA, Pavol. *Pavol Jozef Šafárik : doba, život, dielo, pamiatky, literatúra*. Martin : Matica slovenská v spolupráci so Slovanským odborom Matice slovenskej a Domom Matice slovenskej v Rožňave, 2025, 80 s. ISBN 978-80-8128-354-3

Slovanský odbor Matice slovenskej sa pri svojom vzniku v roku 2023 zaviazal pripomínať si významné osobnosti slavistiky, a to aj založením knižnej edície. Práve pri príležitosti 230. výročia Pavla Jozefa Šafárika, zakladateľa vedeckej slavistiky, sa podarilo vydať prvé takéto dielo. Autorskú publikáciu docenta Pavla Pareničku *Pavol Jozef Šafárik: doba, život, dielo, pamiatky, literatúra* vydala Matica slovenská v spolupráci so Slovanským odborom Matice slovenskej a Domom Matice slovenskej v Rožňave začiatkom mája 2025. Stala sa prvým titulom novej knižnej edície Spisy Slovanského odboru Matice slovenskej a prvým zväzkom Edície Osobnosti slovanstva. Pavol Jozef Šafárik sa považuje za jedného z najvýznamnejších a najznámejších Slovákov celej národnej histórie. Prvýkrát vedecky objasnil slovanskú minulosť a podiel Slovanov na utváraní európskej kultúry. Stal sa zakladateľom slovenskej vedeckej slavistiky, konštituujúcej sa v prvej polovici 19. storočia. Vedecká slavistika bola v tom čase moderná disciplína skúmajúca všeobecné, literárne a kultúrne dejiny, jazyk, etnografiu, folkloristiku a etnológiu slovanských národov. Šafárik organizoval obrodenský a vedecký život v slovenských, česko-slovenských aj v širších slovanských a európskych kruhoch. Stal sa tak všeobecne akceptovanou autoritou aj za hranicami vlastného národa. Vedecký

pracovník Matice slovenskej Pavol Parenička vo svojom vedeckovýskumnom zameraní venuje pozornosť osobnostiam slovanského národného obrodzenia v monografiách, knihách esejí, množstve vedeckých štúdií, odborných článkov, biografických profilov aj výstavných projektov. Publikáciu o Šafárikovi ako výnimočnej postave slovanských dejín kompozične člení do štyroch kapitol – doba, život, dielo, pamiatky a literatúra. Na základe dôkladného poznania životných osudov a monumentálneho Šafárikovho diela sa v nich sústreďí na vzájomné prepojenie dramatických spoločensko-politických udalostí danej doby s výzvami pre Slovanov. V poslednej kapitole poukazuje na zachované pamiatky na Šafárika zhmotnených v podobe hrobu, pamätnej tabule, busty, obrazovej podobizne, ale tiež pomenovaním námestí, ulíc, univerzity, gymnázia a z literárnych pamiatok oslavnú báseň. Erudovaný text sprevádza bohatý výber obrazových a rukopisných materiálov. Publikácia je napísaná vedecko-popularizačným štýlom a preto je určená nielen pre členov Slovanského odboru Matice slovenskej, matičných členov vôbec, ale aj pre širšiu slovenskú kultúrnu verejnosť a školskú mládež na Slovensku. Osobitne v regióne Gemera, z ktorého tento „tichý génius“ pochádza.

Mgr. Zuzana Kyzeková Füle

PRIPOMÍNAME SI

I 50. VÝROČIE NARIADENIA O ZASTAVENÍ ČINNOSTI MATICE SLOVENSKEJ

Uhorský minister vnútra a predseda Liberálnej strany Kálmán Tisza 6. apríla 1875 v procese štátom organizovanej maďarizácie úradne pozastavil a neskôr 9. novembra 1875 už vo funkcii predsedu uhorskej vlády zakázal činnosť Matice slovenskej so sídlom v Turčianskom Svätom Martine, rozpustil jej členstvo a skonfiškovoval majetok. Zámienkou pre zatvorenie Matice slovenskej sa stalo jej obžalovanie z politickej činnosti, konkrétne údaje išlo o prejav tajomníka a vedúceho matičnej delegácie Františka Vítázoslava Sasinka, ktorý predniesol 15. októbra 1874 počas slávnosti otvorenia Univerzity Františka Jozefa I. v Záhrebe.

I 80. VÝROČIE VYDANIA PRVÉHO ČÍSLA ŠTÚROVÝCH SLOVENSÝCH NÁRODNÝCH NOVÍN

1. augusta 1845 vyšlo v Bratislave prvé číslo Slovenských národných novín, ktoré mali literárnu prílohu Orol tatranský. Bolo to prvé národne orientované politické periodikum, ktoré založil Ľudovít Štúr a stal sa jeho hlavným redaktorom, za pomocníkov ustanovil Petra Kellnera-Záboja Hostinského a Bohuša Nosáka-Nezabudova. Na tvorbe a administrácii novín sa podieľali aj ďalší štúrovci. Periodikum zohralo zásadnú úlohu vo vrcholnej fáze národného obrodzenia a zjednotenia v procese formovania protifeudálneho kultúrno-politického programu, založeného demokratických princípoch. Orol tatranský sa zaslúžil o rozvoj slovenskej romantickej literatúry a Štúrovej básnickej školy.

50. VÝROČIE OTVORENIA TRETEJ BUDOVY MATICE SLOVENSKEJ V MARTINE

31. augusta 1975 bola slávnostne otvorená moderná novostavba Matice slovenskej v Martine na Hostihore, ktorá patrí medzi architektonické dominanty mesta. Jej základný kameň bol položený v auguste 1963 počas storočnice osláv Matice slovenskej, ale dokončila sa až zásluhou matičného predsedu Vladimíra Mináča v rokoch 1974 a 1975. Známa sa stala ako tretia budova Matice slovenskej, kde v rokoch 1977 až 2000 boli umiestnené pracoviská, služby, konferenčné miestnosti a fondy Slovenskej národnej knižnice a Pamätníka slovenskej literatúry. V roku 2000 po prijatí nového knižničného zákona tretia matičná budova sa stala sídlom Slovenskej národnej knižnice.

I 100. VÝROČIE CHORVÁTSKEHO KRÁĽOVSTVA

Chorvátske kráľovstvo ako ranofeudálny štát na Balkáne vzniklo roku 925, keď pápež Ján X. pomazal a korunoval knieža prímorského Chorvátska Tomislava z dynastie Trpimirovcov ako kráľa Chorvátov Tomislava I. Počas jeho panovania do kráľovstva patrilo centrálné Chorvátsko, Slavónia a väčšia časť Dalmácie a Bosny. Chorvátske kráľovstvo existovalo samostatne v rokoch 925 až 1102, neskôr v rokoch 1102 až 1918 sa stalo historickou krajinou Uhorského kráľovstva a v rokoch 1526 až 1918 aj habsburskej monarchie (Rakúskej ríše). Po skončení prvej svetovej vojny roku 1918 bolo ako jeden z jej nástupníckych štátov založené Kráľovstvo Srbov, Chorvátov a Slovincov (Kráľovstvo SHS).

I 50. VÝROČIE INTERPELÁCIE MILETIĆA NA PROTEST PROTI ZATVORENIU MS

Svetozar Miletić bol srbský politik, novinár, publicista, spisovateľ a právnik, národný dejateľ a stúpenec slovanskej vzájomnosti, ktorého zaradili do projektu 100 najvýznamnejších Srbov histórie. Študoval aj v Bratislave, kde sa spoznal a spolupracoval s Ľudovítom Štúrom. Pôsobil ako advokát a starosta Nového Sadu vo Vojvodine, zastával aj funkciu predsedu Matice srbskej. Bol poslancom uhorského snemu, kde obraňoval národnú rovnoprávnosť v Uhorskom kráľovstve. V tomto duchu roku 1875 na parlamentnej pôde protestoval proti zatvoreniu Matice slovenskej a interpeloval u uhorského predsedu vlády a ministra vnútra Kálmána Tiszu.